

3418

JOSEPH M.^A POUS

¡LO DINER!

COMEDIA EN TRES ACTES

ARREGLADA AL CATALÁ

Estrenada ab extraordinari éxit en lo TEATRO CATALÁ,
instalat en lo de ROMEA,
la nit del dia 19 de Febrer de 1895

Preu **DOS** pessetas

BARCELONA

BIBLIOTECA DE «LO TEATRO REGIONAL»

CARRER DE LAS CABRAS, 13, 2.^{ON}

1895

¡ LO DINER !

JOSEPH M.^A POUS

¡LO DINER!

COMEDIA EN TRES ACTES

ARREGLADA AL CATALÁ

Estrenada ab extraordinari éxit en lo TEATRO CATALÁ,
instalat en lo de ROMEA,
la nit del dia 19 de Febrer de 1895

BARCELONA

BIBLIOTECA DE «LO TEATRO REGIONAL»

CARRER DE LAS CABRAS, 13. 2.^{ON}

1895

*Al meu distingit amich
lo digne empresari de teatros*

D. Salvador Mir y Pujol

*com á penyora de bona amistat
y ver afecte*

JOSEPH MARÍA POUS.

Barcelona 20 de Febrer de 1895.

REPARTIMENT

Personatjes	Actors
MARÍA	D. ^a Carme Parreño
GIL	D. Iscle Soler
JORDI	» Hermenegild Goula
D. ANDREU DE JULIÀ.	» Anton Serraclara
MARIANO	» Jaume Capdevila
CAPÓ.	» Joaquim Pinós
MIQUEL	} Noys de 15 y 12 anys.
RAMONET	
ENRICH	
UN EBANISTA	

Ningú podrà representar, traduir ni reimprimir aquesta obra, sense lo permís de són autor.

També pot autorisar las representacions y cobrar sos drets, lo Director de la *Galeria d' obras dramáticas*, D. Joan Molas y Casas, qual despatx se troba en lo carrer del Hospital, 14, según, Barcelona. Queda fet lo dipòsit que marca la lley.

ACTE PRIMER

Sala baixa d' una casa pobre. Finestra á la dreta. Portas laterals y al foro. Sofá y cadires de palla: una calaixera á la dreta, cuadros sençills colocats convenienment: á la esquerra una taula, sobre la que hi haurá pots ab pintura y varias eynas propias per la fabricació de joguinas. Penjats á la paret del foro, una dotzena de timbalets y mitja dotzena de panderos.

ESCENA I

JORDI, MIQUEL y RAMONET

(Al alsarse 'l telò, Jordi está dormint, ajegut sobre 'l sofá, fins que s' indiqui. Miquel y Ramonet assentats junt á la taula, ocupats en la construcció de timbalets y panderos.)

MIQUEL Tira, tira! No n' hi clavas poch de vernís.

RAM. *(Ab sorna.)* Fugiu! que ho diu l' amo! Cúydat de tú.

MIQUEL Fèslo anar á doll... Com es tan rich lo senyor Gil...

RAM. Ja ho sabém que no ho es... pero tú sempre 't ficas en cosas que no t' hi ván ni t' hi vènen.

MIQUEL Perque 'm dol lo que 's fá malbè. Luego, potser no n' hi sobrin gayres per comprarne un altre pot.

ESCENA II

Dits, CAPÓ

CAPÓ *(Per la porta del foro; vestit de senyor, ab roba usada y passada de moda.)* Ave María puríssima...

- MIQUEL Ay! 'L senyor Capó!... Entri, entri.
- CAPÓ Dèixam seurer, perque las escalas me rebèntan. (*S' assenta.*) ¿Qué no hi es lo senyor Jordi?
- MIQUEL Sí, senyor: miril. Vol que 'l desperti?
- CAPÓ No 'l molestis...
- MIQUEL Si no ho feya, potsè 'm renyaria... (*Cri-dantlo.*) Senyor Jordi!
- JORDI (*Despertantse.*) Eh! Qui hi ha?
- CAPÓ Ningú... y dich bè, perqué la mèva persona tè tan poch valor, que posada en venta no tindria dita.
- JORDI No ho digui: tot lo que hi há al mon, tè preu.
- CAPÓ Ho dificulto. Qué valém la familia y jo? Jo, sempre, mitja figa mitj rahím, paralítich de 'ls dos quartos drets... La muller tè la varola... y 'l noy unas enginas que l' aufegan...
- JORDI Ja són de plányer... Sent aixís, vosté vè per... (*Fent ab los dits ademán de dar diners.*)
- CAPÓ Sí, senyor...
- JORDI Ara en Gil es fora... Quan vingui, farè 'l que 's puga... Fill, jo també fa temps que no guanyo un céntim...
- CAPÓ Válgam Deu!... Afiguris ab los dos al llit, sens' haverhi á casa foch ni llum...
- JORDI Ja es trista la sèva situació!...
- CAPÓ Si ho es!... Per alivi, sols me refio d' una persona caritativa qu' ara s' interessa perque la Caritat Cristiana 'ns passi alguna cosa; si no 'ns auxilián... (*Aixugantse 'ls ulls.*)
- MIQUEL (*A Ramonet.*) Pobre home!...
- JORDI Miseria humana!... Veu? Jo també 'm considero un sér desgraciat, y n' obstant, m' aconsola la idea de que 'n lo mon sempre hi há un pitjor... Pensi com jo, y anímis...
- CAPÓ Ja ho diu vosté!... Faltat de salut... sense quartos ni esperansa... com puch fèrho?... (*Tòs seca.*) Ejém!... Ejém!...
- JORDI Desprès... «Hasta el fin nadie es dichoso» diu cert adagi...
- CAPÓ Si la ditxa m' ha de venir al final, Deu fassi que sigui prompte... Desitjo la mort com la millor fortuna... (*Alsantse.*) Ay!... tinch uns rodaments de cap...
- JORDI Aixó es qu' está débil... Espèris, y aixís que 'l caldo estigui...

- CAPÓ Gracias. Dispénsim. Tinch ánxia pe 'ls malalts... Li estimaré fassi per aquest infelís quan siga possible.
- JORDI Perdi cuydado.
- CAPÓ Estigan bons. (*Ecsès de tòt seca.*) Ejém!... Ejém!... Ejém!... (*Desapareix pe 'l foro.*)

ESCENA III

JORDI, MIQUEL y RAMONET

- JORDI Infelís!... Quinç' anys que 'l conech, pero may ab una situació tan apurada com avuy... Vetaquí un hom' que hauría pogut viúrer com lo peix á l' aygua, si un miserable no li hagués usurpat vilment sòn patrimoni.
- MIQUEL (*A Ramonet.*) Ahont sòn las puntas?
- RAM. Qué no hi veus? Tè. (*Dantli un paquet.*)
- JORDI Quin món de monas!... ¡Quants y quants richs, per satisfacer un petit capritxo 's gastan un grapat de mils pessetas!... Ab una cantitat aixís, n' hi hauría prou per aliviar á una familia desgraciada!... Ho repeteixo; món de monas 'hont lo diner está tan mal repartit... (*S' ajeu al sofá.*)
- MIQUEL (*A Ramonet.*) Qué fás, home!...
- RAM. Jo?
- MIQUEL Has foradat lo pergami!...
- RAM. Per poch t'exclamas. Ja hiposaré un pedasset.
- MIQUEL Jo fòs lo senyor Gil, també 't pagaría la setmanada ab un pa-de-set.
- RAM. Y jo á tu, ab un llonguet de quarto.

ESCENA IV

Dits, GIL

- GIL (*Sortint pe 'l foro. A Jordi.*) Alsa, peresòs!... Com hi prens l' horisontal...
- JORDI (*Sentanise al sofá.*) Com que de tot m' aborreixo... Cansat d' escriúrer, m' he tirat aqui sobre... Digas... has preguntat per...?
- GIL Sí.
- JORDI Com está?
- GIL Dant compte á Deu de las sèvas obras.

- JORDI S' ha mort?
- GIL Ahí á la tarde.
- JORDI Pobre gueto!...
- GIL A qui se li acut anar sol per carrers deserts, á altr' hora de la nit... un home de la seva edat...
- JORDI Sortia del Teatro Lírich...—Segons tinch entés, era un vellet mòlt tranquil, que per tot ahont anava, hi feya tanta ó més brome- ta qu' un jove.
- GIL A setant' anys no 's resisteix tan facilment un susto com el que va pèndrer. Dèixat de véurers entre dos lladres enfurismats per no trobarli 'l portamonedas tan ple com volían, y ab la punta de 'ls gavinetes al coll... Si no passas per allí y córrés á defensarlo... potsè haurían fet ab ell una barbaritat.
- JORDI Y que s' ha adelantat ab aixó? No ha mort d' una punyalada, pero ha mort del susto.
- GIL Al menos ha tingut temps de disposar del sèu. De tots modos, tú fères lo que debías. Bona acció, Jordi, bona acció!
- JORDI Ja m' ho has dit mes de cent vegadas.
- GIL Y ho repetirè cent mil.
- JORDI Qualsevol altre hauría fet lo mateix que jo.
- GIL Quí sab?...
- JORDI Després, que no témo 'l perill... més aviat busco ahont pot havérnhi... Estich tan cansat de viurer...
- GIL Ja comensém ab ximplerías.
- JORDI Qué no tinch rahò, potser? A vint y vuyt anys d' edat, sens' ofici ni benefici, vivint á costellas tèvas, ab la tòrna de ma cosina...
- GIL La cansò del enfadòs... Mereixes que xiuli 'l tèu discurs. (*Xiula la polka de la Caza del Oso.*)
- JORDI Y que no hi veig medi... Cap porvenir!... Al pobre, li tancan totas las portas...
- GIL Aixó ho dius tú. Recorda que 't van proporcionar una portería á punt céntrich, y...
- JORDI Calla, home! Jo á un portal de dos metros, fent de memorialista...
- GIL Y quant van dirte si volías ser vigilant á la Exposició de Bellas Arts, no vas acceptarho.
- JORDI Un empleo per quatre días... fins fa vergonya!
- GIL Per guanyarse 'l pà honradament, ningú

se 'n tè de dar de vergonya. Haguèssis seguit l' ofici que el tèu pare 't va dar, altre pel te lluhiría... Pero, cà!... Vas posar tòn empenyo en ser sábi... vinga escriurer artícles, comedias y poesías... y al cap-de-vall, qué?... Badalls á dojo. 'Ls antichs deyan: «Quí tè lletra, tè pá» y avuy día, «Quí tè lletra tè gana.» Havías de seguir mòs consells, pero tú, vulgas no vulgas, traspassares la botiga: en lloch de sabatas, vas fer versos... y resultat d' aixó, al poch temps, sens' un clau, y l' encárrech que 'l tèu-pare t' havia fet, al morir, que no desamparésses á la orfaneta...

JORDI ¿Pero, no compréns, que 'ls homes com jo, no han nascut per passar la vida assentats á un tamburet, picant sola ó estirant lo nyinyol? Hi ha vocacións irresistibles: sentía cremar en ma ment la flama del geni...

GIL No 't nego que tèn's mòlt d' aquí... (*Senyalant lo front.*) Sols que 'ls homes de talent... tèn'en una tara ó altra... Potsé ho porta la sabiduría. Veus? Jo, que ab prou feynas sè agafar la ploma, segueixo 'l mateix ofici que 'ls mèus besávis, de pares á fills, y... no ho dich per alabarme... no hi ha oficial que 'm guanyi á fer timbals, panderetas y gossos ploranès. Vritat que aquet adelanto 'l dech á tú y á la María, perque avans de portarvos al costat mèu, jo era mè's gandul que 'l jéuerer. D' allavoras vaig considerar-me com un pare de familia... sentía desitj de ser algo en lo món... Treballar per sí, cansa y aborreix; trevallar per personas benvolgudas, s' experimenta un goig desconegut... una mena de satisfacció...

JORDI Vaja, gasta un poch de franquesa... digas que 't sacrificas per nosaltres... perque fins aquí hem vingut á empobrir més y més á un pobre...

GIL Jo, pobre?... No 'm fassis riurer... ¿Pobre, ab divuyt ó vint rals que 'm faig?

JORDI ¡Si no trobo una colocació prompte, com aquesta claror que 'ns illumina, 'm clavo un tiro!

GIL Ah, ximplici! Potsè ho passarias milló al infern... Com dich que 'ls sabis també en

- diuhen unas... Te dono lo que tinch... ¿que puch fer més? qué 't falta? qué vols?
- JORDI Aixís no puch viurer..., Desitjo pujar...
- GIL ¿Ab cent y pico d' esglahons que cada día pujas quatre ó cinch vegadas, encara desitjas?... Home, á París hi ha la torre *Aiffel*...
- JORDI Envejo la tèva catxassa... No tèn ambició, ni...
- GIL Pero nó 'm falta voluntad de pujar...
- JORDI Possehint la virtut del pollí, 't consideras ditxós.
- GIL Perque penso que 'l tenir poch no es pobre-sa, sino 'l desitjar lo que no 's tè.
- JORDI Carám! També filosofas? (*Rihent ab sorna.*) Seguint aixís prompte serás un Séneca... un Sócrates... un Platón...
- GIL Bè, no te 'n riguis... Per careixer de sabiduría, no 's careix de sentit comú.
- JORDI Vaja, que si ara truqués una fortuna á tas portas, no crech deixésses de obrirlas.
- GIL Y de bat á bat.
- JORDI Y 't sembla si serías més ditxós?
- GIL No ho sè. Per regla general, á la casa del pobre, hi veig més alegría qu' en la del rich.
- JORDI Cadesquí disfruta á sa manera.
- GIL Sòch un pobre que Deu n' hi dò... Rich, es fácil que fòs detestable... Encar, qu' ab lo diner, tot se logra. A vegadas se m' ocòrren unas ideas més ximplés... Afigúrat qu' un dia se 'm fiqués á n' al magí, de calar foch á Barcelona... ó de robar á totas las noyas macas que trobés pe 'l carrer...
- JORDI ¿Y perquè no havías de emplear ta riquesa fent bè á n' al pròcsim?...
- GIL Qui sab!... Potsè pensès aixís...
- JORDI Sols los ricatxos poden tení aquesta noble satisfacciò.
- GIL Tan bè fa 'l que de tres dòna un, com el que de nou, dòna tres. Y en proba, ves aqueixa gent que hàbita pe 'ls terrats, sòta las golfas, que apenas tènen espay per bellugarse ni aliments precisos per viurer, com reparteixen sa miseria ab altres encara més necessitats... Créume, Jordi; 'l qu' es caritatiu, sempre tè alguna cosa per donar.
- JORDI Ab tals sacrificis s' honran los pobres; aqueixos infelissos desheredats de tots los bèns

de la terra per la injusticia humana. Entre pobres, hi ha virtut; entre rics, vanitat y egoïsme. Si la Biblia ho canta: «Más bien pasará un elefante por el ojo de una aguja, que no entrará un rico en el reino de los Cielos.»

GIL No diguis tonterías. Rics y pobres, tots som fills de Adam y Eva. Jo conech rics que han secat mès llàgrimas qu' aygua corre pe 'l Llobregat. Sàbs que penso?

JORDI Qué?

GIL Que pecas una mica d' envejòs.

JORDI ¿Y á tú 't sembla bè, que 'ls uns tingan tant... y 'ls altres tan poch? ¿No 't fá ràbia que homes malvats y ximpls nèdin ab l' abundancia, y qu' homes honrats com tú, y de talent com jo, 's vegin faltats hasta de lo mès precís? Gil, aquet món necessita un arreglò.

GIL Ay, ay! Qué professas ideas anárquicas?

JORDI Encar' no m' he tornat boig.

GIL Com dius...

JORDI Que ho arreglaría millor si jo poguès; ab l' escèmple, faría véure al rics, que, possehint mès de lo necessari, arriba á ser una tontesa estar sempre desitjant mès... que 'l possehir grans fortunes, no dòna dret á tenir vanitat y mal cor... que 'l deber sèu es amparar als pobres y respectar la desgracia... Oh! si jo fòs rich!...

GIL Quí sab lo que farías!... Lo diner ho domina tot... Es l' imán del cor humá... es la bena que cèga 'ls ulls...

JORDI Pues, no mès voldría que se 'm posès á proba...

GIL Jo penso que per sapigué emplear bè las riquesas, se necessita aprenentatje, perque nosaltres en puesto de 'ls rics, ho faríam tan mal com algùn d' ells, y potser pitjor. *(Se sent, de dins, la veu d' un noy, cridant: «¡El Diluvio!» «¡El Diluvio» ab la última hora!)*

MARÍA *(Dintre.)* Noy! Noy! Aquí... En aquesta escala... Espérat.

JORDI *(A Gil, qu' está mirant per la finestra.)* Qu' es?

GIL La María, que crida á un noy que passa venent «Lo Diluvio.» Deu comprailo per

- JORDI tú... com que sab que t'agrada llegirlo...
Psé!... Quatre noticias y 'ls anuncis, per si trobo algo...
- GIL ¿Qué me 'n dius de la María...
- JORDI Qu' he de dir?
- GIL No es cert qu' es una noya que Dèu n' hi dò?
- JORDI Efectivament. Guapa y bondadosa...
- GIL Conech que la pobre no está gayre contenta de la sèva sort... Viure ab dos solters...
(*Apocat y ab segona intenció.*) ¿No 't sembla que fòra convenient casarla?
- JORDI (*Ab interés.*) ¿Tèns indicis de que algú l'estimi?
- GIL Nó... ¿Y tú, coneixes cap jove que s'interessí per ella?...
- JORDI Cap.
- GIL (*Sens atrevirs' á esplicarse.*) Allavoras...
- JORDI 'Sent aixís, ja veus qu' es difícil casarla...
- GIL Sí, ja ho veig... (*Pausa.*) * Jordi... ¿Vols contestarme francament?...
- JORDI Secrets entre nosaltres, no ecistèixen...
- GIL La pregunta es un xich atrevida...
- JORDI No importa.
- GIL Has estimat alguna vegada?
- JORDI Avuy estimo, y aquet es un de 'ls motius perque maleheixo ma pobressa.
- GIL No hi há cap pobre ni rich que governi 'l cor.
- JORDI Pero sèns l'imán necessari, tots los plans que 't propòsis, resultarán castells edificats en l'ayre.
- GIL Pues jo, tan pobre ó mès que tú, també estich enamorat...
- JORDI (*Rihent.*) Qué dius, Gil...?
- GIL No ho estranyis... Encar' que un sigui una mica dur de closca... t'he dit antes que 'l cor, quan belluga...
- JORDI Y... Quí es lo dòls objecte de tòu amor?
- GIL La María...! (*Veyentla sortir pe'l foro.*)
Calla.

ESCENA V

Dits, MARIA

- MARÍA Jordi: t' he comprat «El Diluvio.» (*Dòna «El Diluvio» á n'en Jordi, que, assentat prop de la finestra, se 'l posa á llegir.*)

- JORDI Gracias, cosineta.
GIL (*Conduhint à Maria al costat oposat del qu' està en Jordi.*) Vina cap aquí, María. (*Carinyòs.*) Sabs que tinch de renyarte...
MARÍA De veras?
GIL Y tan de veras. Digas: ¿á que vè aquesta grogò de tas galtas, y lo ullerosa qu' estás?
MARÍA Qué ho sè jo?... (*Mitj confosa.*)
GIL Donchs, jo sí que ho sè. Perqué passas las nits cosint y brodant per cal Aurigemma.
MARÍA Jo passo las nits...?
GIL Sí, senyora. Fa poch rato que per casualitat ho he sapigut. Ja deya jo: ¿com dimoni ho fá per gastar tan poch á plassa, avuy que tot va car, y com rediables s' arregla perque may falti oli, carbó, y... y... y...? Perque tú no m demanas may quartos per comprarne. Ah, dolentota!... ¡Com nos sabs enganar!
MARÍA Després dirás que no ets egoista, y vols sèr l' únich que trevalli pe 'ls tres.
GIL L' egoista ets tú, que després d' estar tot lo sant día traginant per casa, passas las nits cosint, á costas de perdre la salut.
MARÍA Gil, de salut, gracias á Deu, á ningú l' envejo. Ademès, que si vull treballar...
GIL Sí?... Ja hi posaré m coto. (*Cridantlo.*) Jordi!
JORDI (*Responent maquinalment, sens apartar la vista del periódich.*)
MARÍA No! Per Deu, qu' ell no s' enteri...
JORDI (*Llegint sempre.*) Qué 'm cridavas?
GIL No val la pena, segueix llegint...
MARÍA M' has dat un susto!...
GIL Es que si en Jordi sabia que t' estás sacrificant per ell... Un home pot viurer á costas d' un amich, sens' darsen vergonya; pero qu' una dona 'l mantingui...

ESCENA VI

Dits, ENRICH

- ENRICH (*Sortint pe 'l foro.*) Dèu los guart! (*A Gil.*) L' amo del basar del *Ingenio* 'm fa venir perque 'm dòngui la mitja dotzena de panderos y la dotzena de timbals que li va encarregar.

- GIL Apropòsit. (*Despenja dits objectes y 'ls entrega á Enrich.*) Tè, noy. Encara són frescos.
- ENRICH Bravo! Passiobé. (*Dirigintse al foro.*)
- GIL Ah! Escòlta: digas al téu principal, que l'import d' aquest pedido, es de setze pesetas y que li estimarè me las fassi efectivas avants del dissapte perque jo pugui pagar á n' aquesta gent. (*Indicant á Miquel y Ramonet.*)
- ENRICH Pérdi cuydado. Estiguin bons.

ESCENA VII

MARIA, GIL y JORDI

- JORDI (*Alsantse ab lo Diari á la mà y aproximantse á María y Gil.*) Veyéu? ¡N' hi há per desesperarse!
- GIL Qué porta 'l Diari?
- MARÍA Aveyám? Llegeix, Jordi.
- JORDI (*Llegint.*) «Ayer, á las tres de la tarde, falleció el señor don Ricardo del Cerro, á consecuencia del susto que recibió el sábado último al verse acometido por varios ladrones. En la edición del domingo nos ocupamos del suceso. Se asegura que dicho señor Cerro no tiene pariente alguno y que deja un capital de unos dos millones de pesetas.»
- GIL Dos millons de...
- JORDI ¡Quí había de pensarse que aquest home fòs tan rich!
- MARÍA De poch l' hi ha servit lo diner.
- GIL Per morir-se, igual es que 'n tinguin forsa com si nò...
- JORDI Bah, bah! Que Deu 'l perdoni...
- GIL Lo cor me diu, que si aquet vell ha testat, alguna cosa hi haurá per tú...
- JORDI Fuig, home! 'Ls richs pensan que tothom tè obligació de servirlos... Advertint, que si m' haguès llegat una llimosna, tampoch l' hi acceptaría.
- GIL Nó?
- MARÍA Y per qué?
- JORDI Perque 'l servey que vaig ferli no 's paga ab

- una caritat, y perque jo no estich en lo cas de mendicá un grapat de duros.
- GIL S' ha vist beneyt! ¿A qui vindrían millor uns quants papers de plata, que á n' aquell que no tè un céntim?
- JORDI Bè, no cal que recordis ma situació y qu' estich vivint á costas tèvas...
- GIL Noy, ets mòlt mal pensat.
- JORDI Desitjo lliurarte prompte d' aquesta carga, que ab rahó se 't fa insufrible.
- GIL Sents, noya! Sents quinas cosas me diu? Vaya, no 't creya ab tan mal cor!
- MARÍA Per Deu, Jordi!... Hi ha días qu' estás insoportable. (*Ap. á Jordi.*) Cosinet, no mereix nostre protector que 'l tractis d' aquet modo... Fins crech que plora...
- JORDI Perdónam, Gil... Mòn desespero ocasiona que alguna vegada digui frasses ofensivas... Oy que no 'n fas cas?...
- GIL Ab una condició.
- JORDI Parla.
- GIL Tèns de créurer, á cègas, que lo mèu es tèu.
- JORDI Acepto, si estás convensut de que quan adquireixi millor fortuna, disposarás d' ella.
- GIL Tracte fet: desd' avuy, lo de cada qual es de 'ls dos. Proba al canto. Jo tinch quatre duros ahorrats... sè que 't fan falta...
- JORDI A mí? T' equivocas.
- GIL *Empesamos y ja pringamus...*
- JORDI No 'ls necessito, créume.
- GIL Ja no 'n tèns prou ab la meytat per comprar memoria. Digas: ¿no ha vingut D. Joan Capó aquet dematí, per si podías afavorirlo?
- JORDI Ah, sí; es vritat.
- MARÍA Pudé es l' home que compadeixo mès d' aquet mòn.
- GIL Tèns un amich inválit ab la sèva familia carregada de miseria y la salut perduda... Tú disposas de vint pessetas y dèixas de socorrer á n' aquets infelissos...
- JORDI Bueno: si tú ho mánas...
- MARIA (*A Gil.*) Qué n' ets de bó! ¡Quantas vegadas ho he dit á n' en Jordi!... La gran estimació que 't portém, es poca per lo que mereixes...
- GIL (*Obrint lo calaix de la taula; treu quatre duros, que luego dóna á Jordi.*) (Diu que

- m' estima... Sòch felís.) (*A Miquel y á Ramonet.*) Noys; anéu á esmorsá.
- RAM. Sí, que l' anyorava.
- MIQUEL (*A Ramón.*) Partím ab lo mèu?
- RAM. La mare 'm sol dar ánech mut. (*Anantsen los dos pe 'l foro.*)
- MIQUEL Jo crech que tambè sento la olò... (*Desapareixen ab un farcellet cada hú en lo cual figura hi há l' esmorsar.*)
- GIL Tè, pórtalshi.
- JORDI Corriente: 'ls hi darè de par tèva.
- GIL Recorda qu' es amich tèu, y 'ls rebrá ab menos empaig de mans d' un amich que no pas d' un conegut. (*Ab intenció.*) Y luego, ¿t' olvidas que 'ls pobres pequém un xich d' orgullosos?
- MARÍA Tè rahò. Fèsho tal com diu.
- JORDI Hi vaig desseguida. (*'S treu l' americana, 's mira al mirall, s' arregla la corbata y espolsa una levita que hi haurá sobre una cadira, respallla 'l sombrero, etc.*)
- MARÍA Sents, Gil?
- GIL Es lo Sultán, qu' esgarrapa la porta perque se li obri.
- MARÍA Ja coneix l' hora de la teca. Aquet dematí m' ha fugit, y per cástich li volía fèr fè de-juni.
- GIL (*Rihent.*) Ja! ja!... Es un tronera de marca. Quan jo he vingut l' he trobat aquí al Rech, ab una caterya de companys sèus... Al véu-rem m' ha fet quatre festas y altre cop á la sèva cabória... És lo rey del barri...
- MARÍA Sembla que s' impacienta...
- GIL Vès á obrirlo y tréuli 'l bossal.
- MARÍA Pero avuy dejuna per desobedient.
- GIL Perdònal: dònali mitja racció.
- MARIA Bueno: com que aquets gossots de Terra-nova tot ho entènen, li dirè: «Agraheix á la bondat del tèu amo l' esmorsá d' avuy, que per ma part t' hauria arribat la Quaresma antes d' hora.»
- GIL Bè, dígalí 'l que vulguis. (*Se 'n vá María pe 'l foro.*)

ESCENA VIII

GIL, JORDI

- GIL (Ara m' he convensut de que aquesta noya 'm correspón.) Encara no estás llest, Jordi?
No t' en dóna poca de feyna aquesta levita.
- JORDI Fill, no 'n tinch d' altra, y l' haig de conservar. Lo que sento es, que ja li cáu 'l pel.
- GIL Mira, úntala d' oli de bellotas, que 'l fa sortir de nou.
- JORDI Ditxòs tú...
- GIL Apropósit de ditxa... M' has dit qu' estás enamorat...
- JORDI Tú també acabas de confessarmho...
- GIL 'S pot sapiguer de quí?...
- JORDI Entre 'ls dos es impossible que hi hagi secrets...
- GIL No 'n faltaba d' altre!
- JORDI Comensa, pues, per dirme, quin' es la noya que vols portar al altar.
- GIL Dígaho tú primer, y luego...
- JORDI Nó: primer tú...
- GIL Nó, nó: tú.
- JORDI Aixís may acabarém. Jo estimo á la cosina.
- GIL (*Alelat.*) A quí?... A la... la...
- JORDI Que 't passa?...
- GIL (*Tragant saliva y volguent dissimular.*) Res... veurás... La... la...
- JORDI Sembla que 't sorprengui...
- GIL Nó... Vull dir qu' entre parents... un matrimoni...
- JORDI No 't sembla digne de ser estimada la María?
- GIL Mès que digne... mès que...
- JORDI Allavors... ¿qué tè d' estrany m' hagi enamorat d' ella?...
- GIL Jo ho dich... perque... com á cosins... necessitèu permís del Papa...
- JORDI Dèixaho corre. «Todo se andarà...»
- GIL Adelante, adelante...
- JORDI Y tú, á quí estimas?
- GIL Jo?... que ho sè yo?
- JORDI Ho sabrà 'l Nunci... Aquesta es bona!... M' obligas á confiarte un secret, y desseguida 't nègas á dirme quin' es la noya que t' ha robat lo cor... Aixó no es conforme.

- GIL (Quín compromís!...)
JORDI Vaja, explícat: ¿de qui estás enamorat?...
GIL De... de la filla del ataconadó...
JORDI L' ataconadó d' enfronte. ¿Ja has reparat qu' es còixa?
GIL Qué hi fá?
JORDI Ho dius de verás?
GIL Sí.
JORDI Ja 't dich jo que t'ens uns gustos...
GIL Que mereixen palos... Qué vols fèrhi?... M' engresca lo sèu mohiment quan camina. Aquell ayre... (*Imitant la coixera.*)
JORDI 'T previnch que al cap del any seréu dos coixos...
GIL O tres. Qui sab!... Vamos, no t' entretingas: vès á casa 'l senyor Capó...
JORDI Dius bè: hasta luego.
GIL Ah!... ¿Ja has declarat lo t'eu amor á la María?
JORDI No encara: quan torni, tú m' ajudarás á... Adiós. (*Se'n vá precipitadament pe 'l foro.*)

ESCENA IX

GIL

Tè gracia!... En tot necessita que l'ajudin al senyoret... Está cregut que tot s' ho mereix lo bon mosso... Ademès de peresòs, es un egoista, y... Alto, Gil... Reflexiona una mica... Cálmat... ¿Perqué t' enfureixes contra 'l t'eu amich, trobantli ara defectes qu' en tres anys no havías reparat que 'ls tinguès? Perqué vol á sa cosina?... Proba qu' es un home de gust... Acás no l' estimo jo? Viure al costat d' ella y no estimarla, aixó sí que no mereixería perdò de Deu... En tota sa vida aquet ximple ha tingut millor pensament que 'l d' enamorar-se de la María... Y jo, com quédo? Jo, qu' estava consentit de casarme ab ella... Nada! Paciencia á dojo... Tinguém la virtut del pollí, com diu aquet tarambana... Los casaré... Treballarè pe 'l dos... y pe 'ls fills que tinguin... Ma venjansa será fèrlos felissos... y jo també disfrutarè... de cert modo... serè ditzós

fins... fins que no pugui aguantar més y rebénti com una magrana! (*S'assenta al sofà. Pausa.*) Pero... en Jordi m'ha dit qu'ella ignora... Qui sab si la María 'm preferirà á mi... Reviu, esperansa!... ¡Alenta, cor!... Tirém càlculs... Ell gasta levita... jo, americana ó brusa... Ell es més jove... ell tè fums de gran senyor y jo... semblo un ximplet... En tot m'aventatja y será 'l preferit... Lo sèu cap val mòlt, pero 'l mèu cor... perquè no he de dirho? 'L mèu cor val més que 'l d'ell. Ah! (*Veyent sortir á la María pe'l foro.*) (*Fora duptes; surti 'l que surti.*)

ESCENA X

GIL, MARIA

- MARÍA 'L Sultán s'ha menjat una cassolada de sopas...
- GIL Bueno: digas, Marieta... ¿Estimas al tèu cosí?
- MARÍA Quina pregunta! No haig d'estimar-lo, si es l'únich parent que 'm queda... y ademès, de desde la nit, qu'esposant sa propia vida, va salvá á n'aquell vellet, l'estimo més que avans... (*Ab mòlt calor.*)
- GIL (*Si jo sapiguès ahont trobá un gueto que volguéssin matarlo...*)
- MARÍA Jo no olvido las bonas accions. Lo sèu pare 'm recollí quan vaig quedar orfaneta; en Jordi no m'ha desamparat may...
- GIL Ha complert ab la obligació que tenia...
- MARÍA Repara, Gil, quina sort més estranya la mèva... Continuament amenassada de quedar-me sola al món y de prompte trobar cors nobles y generosos que m'han ofert sòn amparo y carinyo. Primer, lo senyor Pere, que Deu lo tingui al cel... luego en Jordi... més tart, tú... Oh! Tú si que no tenias cap obligació de sacrificar-te per mí. Per aquet motiu, á cap d'ells dech la gratitut que 't professo.
- GIL (*Algo es algo... Calla! Qui pèga primer, pè-*

- ga dos cops... Pit y fora... Declaremnos
antes que aquell vingui...)
- MARÍA En qué pensas?...
- GIL Vaig á dirtho... (*Decidit, vá per declararse,
y 's detè.*) (Alto, Gil... Las carbassas se t'
indigestan... Probém primer...) Marieta.
- MARÍA T' escolto.
- GIL En Jordi passa un disgust.
- MARÍA (*Alarmada.*) Un disgust? Quín?...
- GIL Está enamorat...
- MARÍA Enamorat?... Impossible!...
- GIL (Malo!) De veras.
- MARÍA No pot ser, repeteixo...
- GIL 'M consta... ho sè de bona tinta...
- MARÍA Com ho sabs?
- GIL Ell m' ho ha dit no fa gayre...
- MARÍA (*Ab gran interés.*) Vols dir qu' es cert?
- GIL (Malo! Malo!) Sí, per desgracia, sí.
- MARÍA Per desgracia!... ¿Que potser no es digne del
sèu carinyo aqueixa dona?... 'Sent aixís, es
necessari que nosaltres dos evitém que fassi
un disbarat...
- GIL (Malo! Malo! Malo!)
- MARÍA Salvémlo del perill que l' aménassa... Tú
m' ajudarás á distréurel...
- GIL (Tothom vol que l' ajudi, y ningú m' ajuda
á mí.)
- MARÍA 'M jugaria qualsevol cosa, de qu' ella no l'
estima...
- GIL Donchs, perdriás la juguesca, perque 'l co-
respón... l' adora sens' saberho...
- MARÍA Sens' saberho?
- GIL Si es un ángel... un tros de pá, qu' encara
no s' ha dat compte á sí mateixa de lo que
passa en són cor... Creu que professa amis-
tat ó gratitut á n' en Jordi... pero, al véurers
que un' altra vol robarli l' amor que guarda
com sagrari, sent celos... 's posa groga...
sa veu s' altera... tremola sa fina má...
(*Agafantli la má.*) espurnejan los sèus
ulls...
- MARÍA (*Turbadíssima.*) Gil...
- GIL Ho asseguro... L' estima ab tota l' ánima...
(*Se sent una campaneta ó timbre.*)
- MARÍA Dèixam aná á obrir... ¿No sents que tru-
can?... (*Gil abandona la má de María, que
fuig corrents per la porta del foro.*)

GIL Pobreta!... ¿Fuig avergonyida de mí perqu' he descubert sòn amor!... ¿Y jo, com quedo?... Cregut que 'm senyaba, m' hi cegat la vista... Mals dimonis!... Tinch ganas de rómprer algo, esmicolar... destruir quan se 'm presenti... Per' hont comenso?... (*Agafa un pandero de la taula, 'l posa á terra y ab un cop de peu l' esbóltza.*) ¡Aixís pogués xafarme 'l cervell!... Tants homes que nèixen ab bon signo... jo vaig vení al mon en divendres y ab un temporal de padre y senyor mío... (*Pauseta.*) Y bueno que s' estimin; que 's casin... pero, que no s' estimin ni 's casin á ma presencia... Si pogués fugir... Lo que 'ls ulls no véuhen... Y bè, ¿quina escusa 'ls dono?... Está vist; al últim jo mateix tindrè de casarlos... y servirè de testimoni... y... Es graciòs lo que 'm passa... Sento esgarrifansas de fret y súo... Ara una pulmonía 'm vindría com l' anell al dit.

ESCENA XI

GIL, JORDI

- JORDI Qu' ha tornat lo senyor Capó?
- GIL Nó, que jo sápig.
- JORDI He deixat los diners á la sèva pobre dona: á la quenta acabava de sortir, dirigintse aquí, per si podíam afavorirlo. (*Desant la levita y 'l sombrero y posantse l' americana.*) ¡Quina casa aquella! ¡Sembla mentida que puguin habitarhi!... Ab lo cap tocas las bigas si 't descuydas... y quin motblatje!... Un catre rón'ch per la gueta... una márfega á terra p' el noy... una cadira còixa y un fogó de terrissa, es tot l' adorno d' aquell palacio. Creu que fa fredad véureho. Devant d' eix espectacle, m' ha vingut á la memoria 'l vell qu' ha mort deixant dos millons de pessetas... Quina desigualtat!
- GIL Sí, noy... Per uns tot... y per altres... carbassas...
- JORDI Eh?... (*No comprenent la idea d' en Gil.*) (*Campaneta dintre y se sent lladrá 'l gos.*)

GIL En Sultán diu que 'l que truca no es de casa, ni parroquià sisquera.
JORDI Quí serà á n' aquest' hora?
GIL Aviat sortirém de duptes.
JORDI Quan sènto la campaneta, 'm poso nerviós.
(*Lo gos lladra mès fort.*)

ESCENA XII

Dits, MARIA

MARÍA (*Atribulada, pe 'l foro.*) Jordi! Jordi!
JORDI (*Ab ansietat.*) Qué hi ha?
GIL (*Id. al véurer la turbació de Maria.*) Qu' es?
MARÍA Un lacayo ha preguntat si ets á casa.
JORDI Un lacayo!...
MARÍA Diu que 'l sèu amo s' ha quedat abaix al cotxe, y que si estás visible, pujará al moment.
GIL Alsa, noy!... ¡Visitas de senyors que gastan cotxe!...
JORDI Qué deurá volguer?...
MARÍA Qué contesto, Jordi?
JORDI Qué sí... Cuyta, vès: acompanyal quan pú-jí... córra... (*Maria desapareix pe 'l foro. Gil, ab precipitació y atolondrament, se treu l' americana y 's posa la levita, arregla 'ls mobles, y la corbata, s' estira l' ermilla devant lo mirall, se respatlla 'l pantalón ab la mà, tús y escup, etc., etc.*)
GIL No t' atolondris... potser lo cotxe es de plassa...
JORDI No portan lacayo 'ls de lloguer. Rébrel aquí...
GIL Ja 's farà cárrech que no som capitalistas... y luego, si vols tenir la conferencia ab ell á un aposento mès lluhit... anéu á casa 'l senyor Capó.
JORDI Gil, fèsmé la gracia de no gastar bromas. (*'L gos lladra desaforadament.*)
GIL Bó! 'L Sultán completa la fèsta... Ara se 'l acút móurer esbalot!...
D. AND. (*De dins.*) Lliguin aquet gos...
MARÍA (*Id.*) Sultán!... Quietó!...
GIL Veyám si no 'l deixarà passar la porta..
(*Dirigintse al foro.*)

- JORDI (Quin compromís!...)
GIL (*Rihent.*) ¡Je! je! ¡No n' está poch d' espan-
tat!...
JORDI Per l' amor de Deu, vèshi.
GIL (*Dirigint la veu cap'dins.*) Sultán! fora d'
aquí. (*L gos para de lladrar y comensa á
grunyir.*)
JORDI Tremolo... Qué pensarà...!

ESCENA XIII

GIL, JORDI, ANDREU y MARIA

- D. AND. Malehit gossot!... Com bòrda!... Tènen un
bon guardia á la casa. Deu los quart.
JORDI (*Saludant avergonyit.*) Deu lo quart...
D. AND. No me 'n puch avenir!... Creya se 'm tiraba
á sobre... ¡No es poch lleig quan s' enfu-
risma!
GIL (Lleig lo mèu gos?... Mès lleig ets tú y vas
ab cotxe.) (*Fent compliments.*) Permeti... 'l
Sultán es molt pacífich... pero 's coneix
que vosté li ha xocat... Com no está acos-
tumat á rébrer visitas de alto rango. (*Jordi
li fa senyas perque calli.*)
JORDI (Ximple!...) Fassi 'l favor; prengui assien-
to...
D. AND. Gracias. Y vosté, qué no s' assenta? (*A
Jordi.*)
JORDI Sí... sí, senyor. (*S' assenta un poch separat
de l' Andreu.*)
D. AND. Mès á la vora...
JORDI Ab molt gust... (*Acostantse una mica.*)
D. AND. ¡Tinch l' honor d' enrahonar ab lo senyor
D. Jordi Sala?
JORDI Servidor...
D. AND. Mòlt senyor mèu... Pues, tè á sa presencia á
Don Andreu de Juliá... parent, poch ó mòlt,
del senyor Don Ricardo del Cerro... á qui
vosté, valerosament, va lliurar-lo d' una
mort segura... Vinch per manifestarli ma
gratitut y oferirli una má d' amich...
JORDI No mereixo... (*Allargant la má, tererós.*)
GIL (*Baix á María.*) (Aquet tipo 'm rebenta.)
MARÍA (*Baix á Gil.*) Ay, ay!... no hi veig motiu...)

- D. AND. Admiro en vosté á un protector de la humanitat... (¡Canalla!) á un valent.
- JORDI Valent jo? 'L favor que vaig tenir la ditxa de fer á Don Ricardo...
- D. AND. Fòu gran. Lo qu' ell deya: «Per aquest jove he viscut lo que 'm falta, y puch cristianament morir en mòn llit ab l' esperança de ressucitar á millor vida...» Era un Sant... Ja haurá obtingut en lo cel, la recompensa que Deu reserva pe 'ls virtuosos. (*Fingeix que plora, fregantse 'ls ulls ab un mocador.*)
- MARÍA (*Commoguda, á Gil.*) (¿Veus com t' equivocabas?... Plora...)
- GIL (Potsè' ho fa véurer.)
- JORDI Qué l' ha nombrat hereu?...
- D. AND. A mí, no senyor, y aixó que, com á únich parent, encar que llunyá, tothom ho creya aixís. Pero, yo, no condemno sa conducta... al contrari, l' admiro y l' aplaudeixo. (*Ab fingida rehemencia.*) Quin home!... ¡Quin home!... Tot era cor! (*Allre cop s' aixuga 'ls ulls.*)
- GIL (Romancerol!...)
- D. AND. Passém á l' assumpto principal que m' ha portat aquí... Espero 'm dispensará la molestia... He volgut ser lo primer en notificarli las disposicións testamentarias de don Ricardo...
- JORDI A mí?
- D. AND. Vosté es la part interesada...
- JORDI Jo no ambiciono...
- D. AND. Escolti: 'l *mèu parent*, lèga la meytat de sòn efectiu, ó siga un millió de pessetas, á favor... de 'ls hospitals y casas de beneficencia que designa...
- GIL (*Interrumpint y ficantse entre 'ls dos.*) Bravo! Las malas llenguas que diuhen que 'ls richs no 's recordan may...
- JORDI Gil!...
- GIL (Muixoní... y á retaguardia.) (*Apartantse.*)
- D. AND. Las fincas rústicas y urbanas, junt ab l'altra meytat de valors en caixa, ho dèixa á vosté...
- JORDI (*Alsantse, de sopte.*) Oh!...
- MARÍA Verge María!...
- GIL Quinas bromas de gastar!...
- D. AND. Qué diu? (*A Gil.*)
- GIL Re, re... continúhi...

- JORDI No m' enganya?...
D. AND. Li juro que D. Ricardo l' ha nombrat hereu universal, y á n' aquest' hora vosté es millonari...
- JORDI Tan diner!... Es possible!... Ay!... Tot quan veig dòna voltas... (*Apoyantse en lo respaldo de la cadira.*)
- MARÍA Jordi!... (*Corrent va á sostenirlo.*)
GIL (*Sostenintlo igualment y ajudantlo á séurer.*)
Vamos, home!... coratje... una purga de aquestas, á tot' hora la pendria sens' escúpols...
- D. AND. Sí... tranquilisis... (¡Mal profit te fassi la herencia!)
- MARÍA Vols pèndre alguna cosa?...
JORDI No cal... Va passant lo mareitx... Millonari!...
- D. AND. La presencia d' un estrany, en aquets cassos, sempre es enutjosa...
- JORDI No senyor... al revès...
- D. AND. Mòlt sovint ja tindrem ocasió de... Ab permís... (*Com anantsen y dirigintse á María.*)
Crech que vosté es cosina de D. Jordi...
- MARÍA Per servirlo...
- D. AND. Gracias mil. Es mòlt simpática...
- MARÍA (*Estich lela... avergonyida...*)
- D. AND. Ma nebòda, la Marqueseta de Sùria, tindrà una satisfacció en ser amiga de vosté...
- MARÍA (*Jo amiga d' una Marquesa...*)
- D. AND. (*A Jordi.*) Vosté no coneix á ma nebòda?
- JORDI No tinch l' honor...
- D. AND. Es una joya com no hi há... L' home que logri despertarli 'l cor, serà 'l mes felís de la terra... Jo la presentarè, y allavoras...
- JORDI Don... Don...
- D. AND. Don Andreu de Juliá...
- JORDI Don Andreu... vosté... la Marquesa... 'l difunt... (*Perturbat.*)
- D. AND. M' encarrego de relacionarlos ab la noblesa de Barcelona.
- JORDI Ab la noblesa!...
- D. AND. Tinch palco al Liceo y al Principal... Sempre que vulgan acompanyarme 'ls ho agrahirè infinit...
- MARÍA Palco...
- GIL (*Uy, uy! Echa rumbo...*)
- JORDI Torna á rodarme 'l cap... (*Cayent novament á la cadira.*)

- D. AND. Perdónim: sòch jo que abuso... (*Allargant la mà.*)
- JORDI (*Apretantli y fent esforços per alsarse.*) Ma gratitut... mòn afecte...
- D. AND. No 's mogui... no 's mogui... Fora compliments entre amichs com nosaltres. Adiós... (*Pegant copets á la espatlla de Jordi; luego ofereix sa mà á María, qu' ella l' hi encaixa ab rubor.*) Senyoreta... Vosté farà tornar los á n' als gomosos de l' aristocracia...
- MARÍA (*Tremolo de cap á peus!*)
- D. AND. (*Per Gil.*) 'L senyor está al sèu servey?...
- GIL (*Jo criat!...*)
- JORDI Nó... Es un íntim amich, que... (*Turbat y fent violencia.*)
- D. AND. Ah!... dispensi... (*Dant la mà á Gil.*)
- GIL (*Vaya un tipo!...*)

ESCENA XIV

Dits, MIQUEL y RAMONET

- MIQUEL }
RAM. } Deu los guart... (*S dirigeixen á la taula del treball.*)
- D. AND. Qué buscan aquets noys?
- GIL Son aprenents mèus... Com que 'm dedico á fabricar timbals, tartanas, panderos y altres joguinas...
- D. AND. Ah! ja... (*Pobre gent!*) Vaya, ab lo sèu permís... Senyors... senyoreta... (*Es guapa!...*) (*Dirigintse al foro.*)
- JORDI (*Com atontat.*) (*Un millió de pessetas... fincas... Palcos...*)
- MARÍA (*Acostantshi.*) Jordi... (*Se sent lladrar lo gos ab fúria.*)
- D. AND. (*Dintre y cridant.*) Ay! Socorro!
- GIL Altra vegada?... (*Dirigintse al foro, per hont apareix novament D. Andreu, tot espanat y com si l' empaytés en Sultán.*)
- D. AND. Cristo!...
- JORDI Sultán! A jéurer! (*Fent ademán de dar una puntada de peu al gos que s' allunya grunyint.*)
- D. AND. Aixó no es un gòs, es una fiera!...
- GIL Estém tan atolondrats ab la nova de 'n

- Jordi, que ni menos l' hem acompanyat á...
D. AND. Se 'ls dispensa... Hasta la vista...
GIL Permétim... (*Desapareixen los dos pe 'l foro.*)
JORDI Marieta... ¿qué m' hi dius ab lo que 'm passa...?
MARÍA Que 'm sembla un somni...
JORDI Efectivament... (*Animantse per graus.*)

ESCENA XV

MARIA, GIL, JORDI y noys

- MARÍA Ja es fora?
GIL Sí.
JORDI Gil, María... Veníu... vosaltres heu sentit... Es certa ma felicitat?...
GIL 'L cor m' ho deya que aquet vell faría alguna cosa per tú... Pero... qui s' havia de pensar... Mira, mira... Aquesta s' ha quedat com una mómia...
JORDI Alègrat, cosineta... alègrat... Sòch riquíssim...
MARÍA Es que una noticia així... tan repentina...
GIL A n' al Sultán vull que li compris un collar de plata...
JORDI Qué plata?... D'or!... ¡Ja ha arribat la mèva!... ¡Veuréu quina llissò donarè á n' als richs!...
GIL 'M promets no ser vanitòs?
JORDI Jo vanitòs? No m' ho diguis...
GIL ¿Te 'n recordarás de que hi ha pobres que pateixen suma miseria?...
JORDI Beneyt!... ¿qui ha de patir tenint jo tan diner? Ja s' han acabat los pobres.
GIL (*Dantli la má.*) Aprèta!...
JORDI (*Abrassantlo.*) Gil!...
MARÍA Estich boja d' alegría.
GIL (*Mirant á María.*) Ah!
JORDI Un milliò de pessesas!... ¡Doscents mil duros!...
GIL No es aquesta la gran ditxa...
JORDI 'M sembla que per ser felís, ja n' hi ha suficient...
GIL Calla, tonto!... Encar' existeix ventura mès gran... mil vegadas mès gran...

- JORDI Mil millións?...
GIL No parlo d' interessos.
JORDI Pues...
GIL 'M refereixo á n' aquet bè de Deu... á ta cosineta...
JORDI Ma cosí...
GIL Que t' estima...
MARÍA Oh!...
JORDI Marieta... es cert que m' estimas?
MARÍA Sí... (*Baixant la vista.*)
JORDI Mòlt temps há que t' idolatro... no t' ho deya, perque ma posició... faltat de recursos... Qui no tè diners, s' ha de reprimir...
MARÍA Jordi!
GIL Aixís m' agrada... Viscan 'los nuvis!...
MARÍA Nó: visca en Gil!...
GIL Bueno; 'ls nuvis y en Gil!...
Vaja, noys... pleguéu... Veniu demá á buscar quartos.
MIQUEL Vol que arreglém?...
JORDI Tiréuho tot enlayre!... Feu com jo! ¡Visca 'l trueno!... (*Miquel y Ramonet saltan d' alegría y volcan lo vellladó, cayent á terra totas las eynas y juguets.*)

ESCENA XVI

Dits, CAPÓ, luego ENRICH

- CAPÓ (*Per la porta del foro.*) Deu los quart!
TOTS 'L senyor Capó!...
GIL Entri, entri...
CAPÓ Tinch una pena al molestarlos...
JORDI Anímis...
MARÍA Ja som richs.
GIL Tenim forsa diner...
CAPÓ Forsa di...
ENRICH (*Per la porta del foro ab la dotzena de timbals y 'ls sis panderos.*) M' ha dit l' amo que no 'ls vol perque són mal acabats.
JORDI No 'ls vol? Que 'ls dèixi.
GIL Mal acabats?... Qué tènen?
JORDI Qué tènen?... (*Pren de las mans d' en Gil los timbals y panderos, trenca 'l fil que 'ls uneix y ho tira tot enlayre.*) ¡Mira que tènen!...

- CAPÓ No 'ls llensin!... Malsaguanyats... (*Fins que baixa 'l teló anirà recullint los juguets esparjits per terra, y, ab sa precipitació, al cullirne algun, en dèixa anar d' altres.*)
- GIL No culli res...
- JORDI Déixils... Som richs...
- CAPÓ No 'ls fassin malbè... Valen quartos...
- GIL Fora miseria!... Visca l' alegríal...
- TOTS Visca!...
- CAPÓ A que vè aquet rebombori!...
- JORDI Viscan los doscents mil duros!...
- TOTS Viscan!... (*Jordi pren de las mans d' en Capó tots los juguets qu' ha recullit y 'ls tira enlayre. Inussitada alegría: Animació. Cuadro.*)

TELÓ

ACTE SEGÒN

Sala ricament amotblada. Portas laterals y al foro. Penjat á la dreta del fondo, un retrato al oli de D. Ricardo del Cerro.

ESCENA I

MARIANO, un CRIAT, TAPICERS y EBANISTAS, ocupats en colocar cortinatjes y portiers. MOSSOS qu' entran y surten, canviant mobles que hi há en la escena, per altres qu' entran nous y luxosos. Al foro, enfilat en una escala, l' EBANISTA, colcant un portier.

MAR. Mare de Deu, quin barullo!... ¡Ja tinch lo cap fora puesto!... ¡Deprèssa, noys, deprèssa!... (Al Ebanista qu' está dalt de l' escala.) Hereu!.. Aquesta barra l' ha colcada més torta que la justícia... 'S decanta cap aquí...

EBANIS. Ja está bè...

MAR. Baixi, baixi. Ho arreglarè jo. (L' Ebanista baixa.) Aguántim l' escala... (Pujant, per arreglar la barra del portier.) Uy!... Ab lo geniòt que gasta D. Jordi, segurament jo pagaria la festa...

EBANIS. Vostè? ¿Quina culpa?...

MAR. Veurá: aixís com alguns amos són considerats y justos... n' hi han que, al véurer una falta... 'l primer que 's presenta al devant sèu, ja ha begut oli.

EBANIS. No me 'n parli; 'l mèu principal es un de aquestos; jo, com á fadri majó, he de aguantar sas impertinencias... he d' aguantar los bufechs y morradas... he d' aguantar...

MAR. (*Com si anès á caurer.*) Lo qu' ha de aguantá es la escala, que per poch me 'n vaig de costellas...

EBANIS. Dispensi...

MAR. (*Baixant y posantse á distancia.*) Ajajál... Ara está á nivell... (*Als tapicers.*) ¿Y vostés, que no acaban encara? (*Al ebanista, senyalant lo retrato.*) Veu? Aquell si qu' era un amo á carta cabal... A n' aquell se 'l podia servir á meytat de preu... No n' hi há poca de diferencia entre 'l d' ara y Don Ricardo...

ESCENA II

Dits, GIL

GIL (*Per la porta de la dreta, primer tèrme.*)
Hola! Ja han acabat?

MAR. Sí senyor; en aquet moment... —Vamos, despéjin... Ah! ¿Qué portan las facturas?

EBANIS. Tingui. (*L' hi dóna, igual que un tapicer.*)

MAR. Corriente... No dèixin cap eyna, ni la escala, ni... (*Se 'n van los ebanistas, tapicers y mossos.*) (*A un criat.*) Vosté, arribis á ca 'n Marsal, á la Rambla de las Flors, y digui que portin immediatament lo faissán que vaig encarregarli. (*Se 'n vá 'l criat pe 'l foro, y 's dirigeix á un altre.*) Vosté, ab en Perico, arreglin la taula... y no s' olvidin que, per servi 'l dinar, precisa 'l frach negre y la corbata blanca. (*'L criat se 'n vá, foro esquerra.*)

GIL Mare de Deu!... Quin tragí per dá 'l compliment á una sola persona.

MAR. D. Jordi s' ha empenyat en que avuy mateix quedés adornat aquet salón... y si no s' executa més que volant, ay pobret de mí...

GIL Prou 's tornarà ximple...

MAR. No pot tornars' hi, perque ja ho es.

- GIL Mariano!... vosté 's permet unas llibertats que ningú .li otorga. Es un vici lleig el de la murmuració y més encara, publicar los defectes de qui li dona 'l pá...
- MAR. Ay, Sr. Gil... si D. Jordi fòs com vosté, may diría...
- GIL Es més bó que jo... sab? Mil vegadas més...
- MAR. No ho sè conéixer... Per vosté será un sant... un pasta d' Agnus... un... lo que vulga; pero no 'm negará que tè un génit... un génit insufrible.
- GIL Per res s' enfada, es cert, pero al mitj minut ja li ha passat...
- MAR. Tornant á enfadarse tot seguit... Oh! y no es que s' enfurismi ab mí tan sols... ab vosté, ab en Perico y... ¡fins ab la senyoreta María!... Aixó sí que no mereix disculpa... Observi com la pobreta esquiva sa presencia... y sempre s' amaga perque no la vegin quan plora...
- GIL (Tambè aquet se 'n ha adonat...)
- MAR. Vaya uns promesos... 'M sembla que la senyoreta s' equivoca de mitj á mitj, si 's creu ser ditxosa casantse ab D. Jordi.
- GIL Y vosté que n' ha de fer?...
- MAR. Res, es vritat... y potser m' equivoqui... fòra fácil que, com altres, després del matrimoni, 's girès com una mitja... Sigui un marit modelo... Encara, que ho dificulto, perque opino que 'l senyoret no estima gayre á sa cosineta...
- GIL Donchs s' enganya; estich seguríssim de que la adora...
- MAR. Y suposat de que 'ls dos se vulguin, ¿creu que fòrman bona parella una ovella ab un llop?
- GIL Mariano! Alerta ab l' enrahonar!...
- MAR. Si no ho dich per ofèndrel... ¿Coneix algú que no tingui defectes en aquet món? Qui més qui menos, tots patim de aquet mal... sinò que observo que es bèn cert alló que 's diu: «Que de senyor y d' altra cosa... se 'n ha de venir de mena.» Si aixó 's veu tots los días. Quán més senyor es un senyor, ab més benevolencia y carinyo tracta á 'ls que 'l rodejan... y Deu l' allibèri de habitar ab un que no es senyor y vol semblarho... (Senya-

lant lo retrato.) Veu aquell?... Aquell dava las ordres á 'ls sèus súbdits y á 'ls que no ho eran, d' un modo que no s' esplica... Fí y atent ab tothom... No tinch present que cap inferior li alsès may 'l *gallu*... Cá!... res de aixó. Sens fanfarría ni vanas exterioritats, imposava respècte... perque D. Ricardo, entènguiho bé, era un senyor acabat per dintre y per fora... aixís com altres... sab?... podrán tenir diner... pero no són senyors, ni per fora ni per dintre.

GIL (*Mitj incomodat.*) ¿Qué acás fa referencia á n' en Jordi?

MAR. Ah! no senyor... no parlo per ell... parlo en general... ¿Vol que contra món amo?... Un altre al mèu puesto, potser diría... perque de vegadas mana cosas... que, francament... no dona gust de obehirlas... Miris, ahí mateix, per exemple, va ordenar que s' aumetessin tots los lloguers de sas fincas rústicas y urbanas, y sens cap classe de prórroga, fèssim lo deshaucio á 'ls inquilinos atrassats si no pagan immediatament.

GIL ¿En Jordi vá dar aquestas ordres? Cá!... Vosté repapieja... No ho entendria prou...

MAR. No repapiejo, senyor Gil. Es tan cert lo que li he contat, com vosté y jo som homens. Veu? D. Ricardo pensaba d' un modo molt distint. Quan un tipo de aquets manyeflas, li aconsellava que pujès lo lloguer á 'ls inquilinos, responia ell ab molta calma: «No vull ser jo més rich, fent que 'ls altres sigan més pobres.»

GIL Ara 'm fa pensar que pudé algun ente d' aquestos que 's fican allá 'hont no 'ls demanan, hagi mal aconsellat á n' en Jordi.

MAR. Y fins sospito qui ha sigut.

GIL 'L senyor Juliá?

MAR. *Eccolo.*

GIL ¿De quina casta es aquet aucell?

MAR. És *pácaro* de quenta, com diuhen los castellans. Afiguris un vell vert, calavera incorretjible, que ha derrotjat la seva fortuna ab los vicis que 'l dominan y viatjes de recreo. A fi de recuperarla, s' ha apropiat de 'ls bèns de sa neboda, y 'l joch los ha destruhit... y últimament, carregat de deutes, 's refiava

de la herencia de món difunt amo, com á únich parent que li era... Si haguès estat al tantum com jo, no hauria abrigat aquesta esperansa, puès D. Ridardo, al cel siga, més de quatre cops, tot arreglantse la corbata, havia dit: «Ab lo mèu diner, aquet tonto, no farà gayres ximplerías.»

GIL Es á dir que tè déutes?

MAR. Jo estich en que finsdeu lo modo de caminar.

GIL Allavors, ¿com s' explica aquet luxu que sostê?

MAR. Aixó l' estranya?...

GIL Avuy día, considero mòlt difícil rumbejar, si la bòssa está buyda.

MAR. A Barcelona tènen més crèdit los tramposos que las personas honradas... Donchs, ara, segons diuhen malas llenguas, D. Andreu, per sortir del apuro, busca un marit millonari per la Marqueseta de Súrria, sa neboda... que, entre paréntessis, es un' altre pèssa que Deu n' hi dò... Aquí hi ha un embolich que dubto pugan aclarirlo... perque ella está enamoradota d' un vista de l' Aduana, bon mosso, pero aixut de butxaca... y ell vol casarla ab un ricatxo que pugui sostenirli sas vanitats y capritxos...

GIL 'M sembla, Mariano, que vosté es un poch maliciós...

MAR. Ara 'm fa recordar lo que deya aquell, (*Senyalant lo retrato y fent l' acció.*) tot estirantse la armilla... «Com que no 'm dèixo enganyar... pensan que sò maliciós.»

ESCENA III

Dits, JORDI

JORDI (*Per la porta de la esquerra y dirigintse á Mariano, irat.*) Qué tinch manat jo?

MAR. No ho sè: tantas cosas mana de cap á cap de día...

JORDI Aquet dematí, en lo menjador ¿quin' ordre li he dat?

- MAR. No me 'n recordo.
JORDI Vosté no 's recorda de res; es un dropo...
MAR. Miris... ab trent' anys, cinq mesos y deu días que vaig tenir lo gust de servir á don Ricardo... may va injuriarme; y perque un cop fôu sabedor de que jo havia dit carcamal á un cuyner, va dirme, tocantme la espatlla: (*Fent l' ademán.*) «Mariano, la virtut mès gran del home, es respectar á 'ls sèus iguals y mòlt mès á 'ls inferiors.»
- JORDI Ja estich tip de sentirli referir cosas que deya 'l difunt. ¿No he manat aquet dematí que lliguèssin lo gòs?
- MAR. Si senyor; y en Perico ho ha fet devant mèu...
- JORDI Donchs, ¿com es que corra per' quí?
- GIL Perque jo l' he deslligat.
JORDI (*Dissimulant sòn enutj.*) Ah! tú?... Bueno; aixó es un' altra cosa.
- MAR. D. Jordi... ¿qué li sembla aquet salón?...
- JORDI Ps... Regular.
MAR. (*Ensenyantli 'ls papers que l' hi han dat.*) Aquí té las facturas del tapicer y l' ebanista. Veu? Motblatje, portiers y alfombra... total, tres mil vint y cinch pessetas...
- JORDI Corrent: páguiho. ¿Y 'l faissán?
- MAR. Sòn á buscarlo.
JORDI Avans de servirlo á taula, ensényimel... ¿Y 'l menü?...
- MAR. Abundantíssim; provant un pessich de cada plat, n' hi han prou per rebentar d' una indigestió.
- JORDI Ja han portat los vins?
- MAR. Fa un' hora: Médoc, Lalande, Burdeos, Jerez, Chateau Margaux, Champagne...
- JORDI Vosté será responsable si 's descuyda res. Qué fá 'n aquí? Vágissen...
- MAR. (Es un negrero!... Ay, senyor! quina diferencia entre aquet y D. Ricardo...) (*Se 'n vá, porta foro.*)

ESCENA IV

GIL, JORDI

(*Aquet s' assenta á la dreta, d' espatllas á Gil.*
Pausa.)

GIL ¿Qué t' has ofés perqu' he deslligat lo Sultán?

JORDI Sí. (*Alsantse.*) Ara mateix l' he trobat aje-
gut sobre 'l sofá del salonet. Tot ho embru-
ta... tot ho romp...

GIL Exageras... Tè la mateixa costum del carrer
del Rech. Vol estar á la vora nostra; aixís
que 'l lligan, ja 'l sentirás ab aquells gri-
nyols, que un, de llástima, li ha de tréurer
la cadena... En Sultán fòu mòlt temps, antes
de vosaltres vení á casa, mòn únich com-
pany, y l' estimo... no me 'n dono vergonya
de confessarho... y ell també 'ns estima,
pobre bestioleta... Ara, ab lo cambi de for-
tuna, ell hi ha perdut més que no hi ha
guanyat... pues, estigas segur que tan los
gossos com los homes, prefereixen la lliber-
tat ab la pobresa, que no la esclavitut ab
forsa diner.

JORDI Si no fès més que embrutar y fer malbè 'ls
mobles... pero aixó de posarse furiós y bor-
dar al senyor Juliá, tan bon punt entra á
casa...

GIL Tindrà 'ls sèus motius l' animalet... Aquet
senyor també 'm carrega á mí, y quan lo
veig, voldria ser gòs...

JORDI Gill...

GIL Ho faria més bè que 'l Sultán, que lladra y
no mossega...

JORDI Vaja, prou! Ara lo que interessa, es que
t' acostumis á enrahonar ab més finura...
que al devant de las visitas no déixis anar
certas expressions...

GIL Ja procuro anarme refinant... Veus? fins
porto frach, per darte gust... Ja t' asseguro
qu' es bèn molest per mí aquet traje... No
sè que ho fa... Quan veig que 'm penjan
las alas... m' entristeixo. (*Agafantse 'ls fal-
dons del frach.*)

- JORDI Torném á lo que deyam. Explicat! ¿A qué vè aquesta tirria que téns al senyor Juliá? ¿Ignoras las atencions que li dech?
- GIL Pregunta á qualsevol, si es possible que un senyor encopetat, professi amistat verdadera ab lo fill d' un sabatè...
- JORDI T' he dit altrás vegadas, que no hi ha necessitat de retrèurer si 'l mèu pare fòu sabatè ó no.
- GIL Bueno... ja ho tindré present. ¿Quín afecte pot dur D. Andreu á qui ha heredit la fortuna qu' ell miraba com á propia?
- JORDI Las personas de certa classe no gastan sentiments ruíns...
- GIL «*Fiate en la Virgen y no corras...*» Avans deyas que las personas de certa classe, eran vanitosas, egoistas, y qué sè jo quantas cosas mès...
- JORDI Allavors era pobre, y 'ls pobres pensan mal dels richs perque 'ls cega la enveja y 'l rencor...
- GIL ¿Era també rencor y enveja alló de la Biblia «que antes pasará un elefante por el ojo de una aguja, que no entrará un rico en el Reino de los cielos?»
- JORDI (*Enfadantse.*) Antes deya lo que tenia per convenient, y ara dich lo que 'm dòna la gana.
- GIL «Lo que 't dòna la gana...» Fa un rato m' exigías que parlès ab finura, y tú enrahònas d' un modo...
- JORDI Si no 'm fèssis sortir de quici...
- GIL No 't sulfuris, donchs, y escolta. ¿Estás decidit á seguir los concells del senyor Juliá?...
- JORDI Sobre?...
- GIL ¿No es ell qui vol que pujis los lloguers de las fincas y que si hi há algun inquilino que no pugui pagar, lo llensis al carrer?
- JORDI Aixó t' ho ha dit en Mariano. Jo li asseguro...
- GIL Apropòsit; també tractas de certa manera en aquest pobre vell...
- JORDI Si es inaguantable: acabaría la paciència á un Sant... A tot' hora recordant lo que feya y lo que deya D. Ricardo...
- GIL Y tú, orellas sordas... fins olvidas las cláusulas de sòn testament: «Que fassis bon us

del caudal que 't lèga; que 't conformis ab una ganancia moderada, que fassis caritat als pobres...»

JORDI. Ps!... Era un maniàtich...

GIL Just; y per això va tenir la mania de regalarte los sèus bèns y un milliò de pessetas.

JORDI Tots los propietaris estém obligats á administrar lo que 'ns perteneix, del contrari no treuríam per contribucions y un sens fi de pagos que plouhen de continuo... Lo mèu capital, ab prou feynas, produheix un quatre per cent...

GIL Tira! Una renda de vuyt mil duros...

JORDI Y qu' es aixó?...

GIL En tot lo globo terráqueo; vuyt mil duros, son vuyt mil duros.

JORDI Altres tènen mès...

GIL Sí; y altres menos.

JORDI Enrahonas aixís perque ignoras los desembolsos que ha de fer la gent rica per sostenir son rango. M' haguèssis acompanyat anit á casa 'l Marqués de Rocaberti... ¡Quina magnificencia! quin luxo! Al baixar del cotxe, 'm trobo ab la escala de márml, plena de llums y flors... A cada esglahó dos lacayos ab libreas verdas y grogas...

GIL Bon cop de vista! Debía semblar una escala guarnida de lloros...

JORDI La sala de ball... Oh!... Vaja; renuncio á explicarho, pues, per molt que digués, faria curt... Y luego... quin *buffet!*...

GIL Bu... qué? Tòrna á dirho.

JORDI 'L sopar, home.

GIL Si visitas gayres Marquesos t' espatllarás la llengua... És una extravagancia dirne bulet del sopar...

JORDI *Buffet!*...

GIL Atche.

JORDI 'L de Rocaberti va prométrem acompanyarme á taula avuy... Sento que no podré rébrel' dignament...

GIL Ay, ayl!... ¿No 't semblava un palacio casa tèva?...

JORDI Comparat ab lo pis que teniam, sí... pero, aixó es una miseria al costat de las suntuosas habitacions del Marqués... Es un martiri que á Barcelona no puguis trobar lo

que desitjas... Ja he fet l' encàrrech perque m' envihin de París un moblatje daurat, bronces, aranyas, etcetra...

GIL En aquest pas, Jordi, comprench que vuyt mil duros de renda son poca cosa...

JORDI (*Mirant lo rellotje.*) Las sis!... y va promé-trem que vindría á las cinch y mitja... Com dimontri tarda tant... (*Ab molta impa-ciencia.*)

ESCENA V

Dits, MARIANO y un CRIAT

JORDI (*Preguntant á Mariano.*) ¿'L senyor Mar-qués de Rocaberti?... Que passi... qu' entri tot seguit...

MAR. No es pas lo Marqués, don Jordi...

JORDI Donchs, qui anuncia?...

MAR. 'L faissán. (*Senyalant á un criat que apareix en aquet moment ab una plata, en la que hi haurá un faissán ab gelatina, adornat ab lo coll, cap, alas y quã.*)

GIL Je, je, je!... (*Rihent.*)

JORDI Bè podía dirho antes...

MAR. Si ara acaban de portarlo...

JORDI Calli! no vull que se 'm repliqui. — Veyám, acostis. (*Al criat, que s' aproxima, ab la plata á las mans.*)

GIL Cristo! (*Mira 'l faissán y acaba demostrant repugnancia.*) Jordi, ¿qué 's menjan de viu en viu aquets animalots?...

JORDI No diguis ximplerías! ¡Repara com es cuyt!...

GIL Vaya un gust!... ¿Y vols dir que no 't fará malbè l' estómagó si t' empassas gayres plomas?

JORDI Tot lo que serveix de adorno 's retira á un costat.

GIL No dèixa de ser un capritxo estrambótiç...

JORDI (*Al criat.*) Bueno: dèsil... (*A Mariano.*) Crech que truncan... Sobre tot no s' olvidi de darli 'l tractament d' excelencia...

MAR. A n' al faissán?

JORDI Tanoca! Al senyor Marqués.

- MAR. Com vosté no s' esplica...
JORDI Com vosté es un ximplici... — Acompányil aquí... Deprèssa.
MAR. Voy... (*Dirigintse á la porta del foro.*) (No hi ha res tan cruel, com servir á polls ressu- citats...)

ESCENA VI

GIL, JORDI, *luego* MARIANO

- JORDI Gil, cuydado ab l' enrahoná en presencia del Marqués; no diguis bestiesas ni...
GIL Noy, com que avuy no m' assentaré á tau- la, casi t' asseguro que ni sisquera 'l veuré.
JORDI Per fêrte favor he disposat que 't servissin lo dinar en lo *chalet* del jardí.
GIL Creu que t' ho agrabeixo.
MAR. Senyoret... (*Per la porta del fondo.*)
JORDI Adelante, excelentíssim...—Ay, ay!... ¿No li he ordenat que no li deixès fer antesala? Per qué no entra?...
MAR. Quí?
JORDI 'L senyor Marqués de Rocaberti...
MAR. No ha vingut encara. Qui pregunta per vosté, es un tal D. Joan Capó...
JORDI (*Demostrant disgust.*) En Capó?...
GIL Qué 't sab greu que 't visiti?...
JORDI Antes d' ahí vaig véurel fet un Adán...
GIL Fill, no tothom hereda millions de pesse- tas...
JORDI Pero, anant jo acompanyat, podía compén- drer que no havia de saludarme, vestit d' aquell modo.
GIL Per qué nó? ¿Qu' es cap afront ó baixesa tornar lo saludo á un amich?—Ay, Jordi!... Gastas unas ínfulas...
JORDI Gil!...
GIL No t' enfadis, que no fa senyor.
JORDI Basta! deixémho correr.—Mariano!
MAR. Senyoret?...
JORDI Qué l' ha deixat entrar?
MAR. Y donchs...
JORDI Tonto! ¿No ha comprés qu' era un pobre ab lo vestit?

- MAR. Per aixó li he obert la porta. D. Ricardo, mon difunt amo, un cop va dirme, alsant aixís lo dit: (*Fent l' acció.*) «Un rich pot tancar á un altre rich la porta, pero á n' al pobre, sempre se li ha d' obrir de bat á bat.»
- JORDI A vosté sí que l' obriria de bona gana.
- MAR. (*Mal cor!...*)
- JORDI Gil, ja sabs lo compromís que tinch ab el Marqués... Encarrégat del senyor Capó... Disculpam...
- GIL Bueno: Ah! ¿Y si diu que vol parlar ab tú?
- JORDI Ara no estich per ell... Que torni més tart... ó demá...
- GIL Bè. (*Anantsen pe'l foro.*) (Ó 'l día del judici.)
- MAR. D. Ricardo solía dir, tot estarrufantse 'l poch cabell que li quedava: «*L' hábit no fa 'l monjo...*»
- JORDI (*Cremat.*) Vagi en nom de Deu! (*Imbécil!*) (*Anantsen pe'l foro.*)
- MAR. (*Quina diferencia entre aquet y 'l difunt...!*)

ESCENA VII

JORDI

No hi ha més; al últim tindré que rompre ab en Gil... S' empenya en censurar totes mas accions, y aixó, de cap modo puch consentirho... Y lo pitjor encara, es sempre retréurem lo passat ab un afany incompreensible, pues, sembla que gosa quan veu que sofreixo sas impertinencias... Igual que la María... Si no li haguès donat paraula de casament... Malehit compromís... No ha nascut per senyora... Es tan curta de gambals... tan poch aficionada á lluhir... Jo l' estimo... no ho nègo... y comprench que será bona esposa... pero... que 'n faré d' una dona que no sab presentarse ni... Quina diferencia, comparada ab la Marqueseta de Súrria... Aquesta si qu' es apropósit per fè 'ls honors d' una casa... Ahir nit, al ball d' en Rocaberti, fôu la primera en elegancia, en

hermosura, en... Ab quin gust y afinació cantá la romansa... Tan atents en mí ella y son tutor... Estranyo qu' ella no prengui estat de matrimoni, reunint simpatia, virtut... Un millonari jove, que fès proposicions á la Marqueseta... no ho considero un disbarat... —¿Y com quedo ab la María?... Bah! Dotantla, es fácil que no mori soltera.

ESCENA VIII

JORDI, MARÍA

MARÍA *(Per la porta de la esquerra.)* ¿No ha vingut encara aquet senyor que 'm vas dir?...

JORDI Nó.

MARÍA Tan de bò no vinguès.

JORDI No farà falta. Dígam: ¿com es que t' has posat lo vestit més inferior de 'ls tres que 't va portar la modista?

MARÍA Perque aquet es del mèu gust... .

JORDI Vols dir?... Escusas...

MARÍA Nó... Per sèure á taula, no veig precis qu' una carrègui de llassos y adornos...

JORDI Vaya, deixemho... y... ara qu' estém sols, vull ferte una pregunta.

MARÍA Fèsla.

JORDI ¿Has observat si en Gil 's cansa d' está ab nostra companyia?

MARÍA Vols que 't siga franca?

JORDI Sí.

MARÍA Pues, á mí 'm sembla qu' ets tú, que voldrías que 'n Gil fòs fora.

JORDI Quin empenyo en contrariarme 'ls dos... Sembla qu' heu fet pacte exprès...

MARÍA Nosaltres no 'ns hem pactat. Ets tú, fill, que 'ls interessos te cègan... tú, qu' has heredit ab los diners, un génit y un orgull de mil dimonis...

JORDI Prou!... S' ha de acabá aquet martiri... quan un no 'm pessiga, l' altre 'm mossega... De tú, ho sofrirè perque m' ets cosina y aviat ma esposa... pero que un mitj-conegut me governi...

- MARÍA Mitj-conegut en Gil?...
JORDI Conegut... amich... ó res, es igual... Jo he pres la decisió de viurer tranquil... Conto ab tú per conseguirho... per lo tant, posém fil á l' agulla...
- MARÍA Pensa, Jordi...
JORDI Estich resolt... No creguis sigui desconsiderat ab ell... al contrari: veurás, escolta de la manera que pot arreglarse sens que ningú tingui agravi. En Gil, sè que á casa no hi está á gust... donchs, jo li regalo tres ó quatre cents duros per que mònti una fábbrica de joguinas... Aquet es lo sèu anhel... T' ho ha dit mil vegadas, qu' ell va náixer rodejat de timbals y panderetas... donchs... Ploras? No hi ha re que 'm rebenti mès que llágrimas sense mòtiu.
- MARÍA Sembla que disfrutis dantme disgustos...
JORDI Ximpleta!... (Si 'm fos tan fácil desfèrme de tú...)
- MARÍA (Deu mèu!... ¡Perqué he posat afició á n' aquest home!...)

ESCENA IX

Dits, GIL

- JORDI (*Veyent á Gil que vè del foro.*) ¿Qué ja es aquí 'l senyor Marqués?
- GIL Ditxòs Marqués! Ja 'ns has enmarquesat á tots ab tanta pregunta. La única visita de avuy, com sabs, es la del senyor Capó, y ara acaba de anársen.
- JORDI Qué volía?
- GIL Véuret.
- JORDI Res mès?
- GIL Res mès.
- JORDI Ja es raro, un pobre que no demani...
- GIL Mès raro es un rich que 's fa negar.
- JORDI Ja comensém?
- GIL No, noy, no... Ha dit que tornaría... Ara 'l metje s' ha despedit, insinuantli que per la convalecencia de la senyora y el noy, precisan bons aliments y cambi d' ayres... Jo es-

tich en que 'l senyor Capó també está fatal... las sèvas mans creman... los sèus ulls, de tan fondos é inmóviles, semblan de vidre... ¿Creurás que de llástima que m' ha fet, y cregut de que tú ho aplaudirás, li he dit que es fácil li déixis un centenar de duros?...

JORDI Qué ho dius de sério?

GIL Sí. ¿Per qué no 'ls hi has de deixar?

JORDI Cent duros! Una caritat de cent duros!...

GIL Caritat, nó: deixárloshi á tornártels quan pugui.

JORDI Y si no pot may?

GIL Te 'ls pagaré Deu, qu' es lo fiador de 'ls pobres.

JORDI Bah! No m' amohinis. Cent duros... Res, com si jo fòs un Rodchild... (*Consultant lo rellotje.*) (Prop de dos quarts de set... No sè que pensármem...) (*Impacient, se 'n vá per la porta dreta, según tèrme.*)

ESCENA X

GIL, MARÍA

GIL (Devant d' ella...) Ja l' has sentit... Donchs, veurás com dintre un quart d' hora m' envía á casa 'l senyor Capó ab lo diner.

MARÍA Quin dupte hi há... (*Fent los dos violencia per fingir.*) Jo penso com tú.

GIL Ara s' esforsa per pintarla de altaner y desconfiat... pero en lo fondo sempre es 'l mateix.

MARÍA Sí, sí...

GIL Puch assegurartho... En Jordi tè un cor... d' or, com se sol dir.

MARÍA En efecte... (*Plorant y girant lo cap envers de Gil.*)

GIL Ay, ay!... ¿Vols dirme perquè evitas que vegi com las llágrimas se desprenen de tos ulls?

MARÍA Jo plorar?... No ho cregas...

GIL (*Sens poderse reprimir.*) Míram y contesta. ¿T' ha ofés en Jordi?... Dígamho...

- MARÍA (*Fent esforços de serenitat.*) Ell ofèndrem?...
Mon cosí...
- GIL (*Contenintse.*) Tens rahò... No sè 'l que 'm
pesco... ¿Ell darte penas, estimante com
t' estima?... Si encara no fa mitja hora
m' ha omplert lo cap d'alabansas tèvas...
Sempre repetint qu'eras un àngel... que ab
dificultat 's trobaria una dona com tú...
- MARÍA (*Com fingeix!...*)
- GIL Que no tè repòs quan no pot contem-
plarte...
- MARÍA (*Quin noble mentir!*)
- GIL Y fins que 'l sacerdot vos uneixi, diu, que
no hi ha ditxa en lo món per ell.
- MARÍA (*Jo casada ab en Jordi...*)
- GIL Y ¿creuràs que també desitjo que s'efectuï
la boda?... Tan prompte com us hagin dat
la benedicció, tinch pensat tocar las de
Villadiego... No puch acostumarme á viu-
rer de aqueix modo... la levita ó 'l frach
pèsan sobre mèu com si fòssin de plom... y
luego tot lo sant día ab las mans plegadas...
la ociositat s'apodera de mí...
- MARÍA Per Deu, Gil, no m' abandonis.
- GIL No puch complàuret. Comprench que ho
sentirás... y... en Jordi també 'n tindrà un
sentiment... Es tan bon amich... Pero, ¿qué
voléu fèrhi?... Soch un xich egoista... No
'm conformo á ser esclau de la vagancia...
Per aixó no deixarè de venir en tan-en-tan,
quan no hi hagi visitas... porque... un me-
nestrал entre mitj de personas aristocráticas
fa un paper ridícul... Y á las horas, quan
pregunti per ta sort, me dius qu'ets felis,
jo 't juro considerar-me l'home més afortu-
nat del mon.
- MARÍA Ja 'm penso porque vols deixarnos.
- GIL Per lo que acabo de dirte...
- MARÍA No 't molesta 'l frach, ni estás ocios... ni
d'egoista ho has sigut may, ni... Qui t'
obliga á tal determinació, es ta promesa.
- GIL Ma promesa?...
- MARÍA No ho nèguis... En Jordi y jo estém obli-
gats á fèrte un regalo... Quán te casas?
- GIL Pero, dona! si 'm falta lo principal...
- MARÍA El principal?...
- GIL 'L Teatro, no... la novia.

- MARÍA Si la coneix tan ó més que tú.
- GIL Coneixes la... Ja, ja!... Ara sí que rich sense ganas.
- MARÍA No dissimulis, que 'n Jordi va confessarmho...
- GIL En Jordi gasta unas bromas...
- MARÍA Recordat del día que mon cosí va referirte que la Marieta li havia robat lo cor... y tú á n'ell qu'estavas enamoradíssim de la filla de l'ataconadò... la coixeta...
- GIL Ah! sí!... Com negarho ara?...
- MARÍA Y, sabs que penso?
- GIL Tú dirás...
- MARÍA Que aquí hi ha misteri.
- GIL De dolor ó de goig?
- MARÍA Prompte ho sabrèm. ¿Es cert que tú vas confessar á n'en Jordi que sentias amor... y que qui te l'inspiraba era la... (*Imitant á una coixa.*)
- GIL ¿Pero no comprens que vaig enganyarlo com á un xino?
- MARÍA Ab lo segòn, sí; ab lo primer... ho dificulto.
- GIL Ab lo primer... y ab lo segòn... y ab lo últim...
- MARÍA Fès un salt.
- GIL Per qué?
- MARÍA Perque passi la bola.
- GIL Es dir que mènto?...
- MARÍA Tant com mentir... no ho afirmo; pero sí, que no dius la vritat.
- GIL Dígali *queso* ó *formatje*...
- MARÍA Mon cosí, ab lo cambi de fortuna, no ha pensat més en los detalls de ta confessiò... jo, sí; y casi asseguraría 'l per qué te 'n donas vergonya d'ensenyarnos á la que desitjas fer ta esposa...
- GIL Avergonyirme de...
- MARÍA No nèguis que... involuntariament... t'has enamorat d'una dona de mala reputació... (*Ab calor irreflexible.*) May de la vida! En tot lo món hi hà una noya més virtuosa... més...
- MARÍA (*Rihent.*) Ja, ja!... T'hi cassat sense telas...
- GIL Tonto! Tonto! (*A sí mateix al vèurers descobert.*)
- MARÍA ¿Veus com es més facil enganyar á un xino que á una xina?

- GIL Per qué negarho?... Sí: m'ha enamorat una noya més bonica que la Verge de Murillo... més bona que 'l pá... pero no com la generalitat de 'ls homes... lo mèu amor es distint... Deu me perdoni si péco... Devegadas me vénen tentacions d'encomenarme á ella com si fos una Santa... Y lo raro es que la estimo contra la mèva voluntat... Voldria que 'm tinguès òdio... que 'm despreciès...
- MARÍA Pots dirme...
- GIL Sòn nom?... no: está presoner en lo fons del mèu pit... No puch dirlo á ningú... á ningú... ni á la mare, que baixès del cel li diria. (*Se sent lladrar lo gòs.*) Batúa 'l gòs... Ja ha vist á D. Andrèu... de segú... Si en Jordi se 'n adòna... Evitèmho. (*Dirigint la veu al foro, per 'hont se 'n vá.*) ¡Aquí, Sultán!... aquí!

ESCENA XI

MARIA, luego JORDI

- MARÍA ¿Quí deu ser la dona qu' en Gil adora ab tal entussiasme?... (*Turbada.*) Seria, acás, jo la...
- JORDI (*Per la porta dreita. 'L gos segueix lladrant.*) Malehit siga 'l gòs y son amo!
- MARÍA (*Ressentida.*) A qui maleheixes?
- JORDI (*Sech.*) Al diable!
- MARÍA (*Dirigintse á la porta esquerra.*) (Somnió, la noya qu' ha preferit á n' en Jordi, no pot ser estimada per en Gil.)

ESCENA XII

JORDI, després D. ANDREU y GIL

- JORDI ¡Que pensarà 'l Marqués al véurer que l' anuncian de aquet modo!... Ja es aquí. (*Com disposantse á disculparse ab lo Marqués.*)
- D. AND. Ab franquesa; m' espanta un gossot...
- GIL Lo Sultán no ha mossegat may á ningú...

- JORDI Jo havia manat que 'l lliguèssin...
- D. AND. No deixa de ser capritxo, tenir una fiera dintre de casa.
- JORDI (*Baix á Gil ab tó d' aspre reconvenció.*) ¿Veus que porta 'l no obehirme?
- GIL (*Batúa 'l nas de Judas...*)
- JORDI (*Passant al costat de D. Andreu y encaixant.*) Y donchs, D. Andreu, que tal?
- D. AND. Com sempre.
- JORDI ¿Creurá que 'l Marqués no ha vingut encara?
- D. AND. (*Baix á Jordi.*) Tenim qu' enrahonar.
- GIL (*Xiu-xius á n' aquest' hora?...*)
- JORDI Qué sab lo motiu vosté?
- D. AND. Me l' ha escrit... No l' aguardi.
- JORDI Y aixó?... (*Alelat.*)
- D. AND. (*Fassi de manera que 'n Gil surti...*) (*Ap. á Jordi.*)
- GIL (*Vés que 'n farém del faissán que s' está allí de cos present esperantlo...*)
- JORDI (*A Gil.*) (*Passa avís de que no 'ns assentarem á taula fins d' aquí mitj' hora.*)
- GIL (*Te veyo... Destorbo.*)
- JORDI Qué no ho sents?
- GIL Vaig... y de pas diré á ta cosina que hi ha 'l senyor...
- D. AND. No la molesti: després passaré á visitarla...
- JORDI Qu' esperas?
- GIL Voy corriendo... (*Aquets dos angelets en portan alguna de cap.*) (*Mutis, porta dreta, primer tèrme.*)

ESCENA XIII

JORDI, D. ANDREU

- JORDI Estich febrós... Diguim prompte, perque no ve 'l Marqués.
- D. AND. D. Jordi... voldría ocultarli 'l motiu... No sè inventar una excusa per evitarli 'l disgust de que ma desgracia 'm fá portador d' eixa villanía...
- JORDI La noblesa de avuy... falta á la paraula, quan...

- D. AND. Ojalá no existís més que un pretest... ¿No veu en món rostre pintada la ira?...
JORDI D. Andreu, li suplico que 'm tregui prompte de duptes...
D. AND. Tingui la carta que fa poch m' ha enviat 'l de Rocaberti...
JORDI (*Pren la carta de mans de Andreu y llegeix.*)
«Mi distinguido amigo: Por recomendación de usted, admití anoche en el convite á D. Jorge Sala, al cual prometí devolverle hoy la visita. Cuando me disponía á efectuarlo, he sabido, casualmente, que el padre de ese... *caballero*... calzaba á mi servidumbre... Por tal motivo, espero tenga la bondad de disculparme con su recomendado de la manera que á usted le plazca. Soy de usted afectísimo,» etcétra... (*Cubrintse la cara ab las mans.*) Quina vergonya!...
D. AND. Calma, D. Jordi...
JORDI No sento 'l desaire per mí, sino per vosté.
D. AND. Calma, repeteixo. A n' aquestas personas que no tènen cap mérit propi y volen darse tono, se 'ls deu dar una lliçò. La verdadera noblesa no consisteix en quatre rònichs pergamins, preocupacions rancias que han passat de moda.
JORDI Comprench qu' es inútil lluytar ab l' aristocràcia... Eixa classe social... Estich decidit. Demá surto de Barcelona y plantaré mon domicili al últim recò del mon...
D. AND. No penso aixís, D. Jordi. 'L Marqués es una excepció de la regla... Mès aviat buscaria venjar-me del ultratje que acaba de fèrnos.
JORDI Pero, cóm?...
D. AND. May faltan medis...
JORDI Diguin un...
D. AND. Emparentar ab la noblesa...
JORDI S' está burlant de mí?
D. AND. Al contrari. Per medi d' un casament, vosté adquiriria en la societat 'l puesto que li correspon... y allavoras podria tractar com á igual á n' aquest altiu Marqués y fins retornarli l' insult ab la punta d' una espasa.
JORDI Per conseguirho daría tota ma existencia!
D. AND. Com que jo 'm considero tan ofés com

vosté, desd' avuy comenso á buscarli una nuvia apropósit...

JORDI Si ab diner poguès comprarse un títol de noblesa...

D. AND. No faltan senyoras ilustres que accedirían á admetre son nom...

JORDI Ho dupto...

D. AND. No sería 'l primer en semblants cassos, que ha emparentat...

JORDI 'M permet una pregunta?

D. AND. Oh! sí.

JORDI Si jo li demanès la má de la sèva nevoda?...

D. AND. (Per fi ha caygut.)

JORDI Qué respondria?...

D. AND. D. Jordi... No sè que contestar á una vana hipótessis que...

JORDI No es proposició en balde. Formalment li demano la má de la Marqueseta de Súrria.

D. AND. Y 'l compromís que vosté tè ab la María?...

JORDI Cap compromís. La doto y que 's casi ab un altre... Respongui...

D. AND. Es que m' ha sorprés tan aquesta petició...

JORDI ¿Veu com es impossible lo que vosté 'm deya?... Aixís com vosté no 'm considera digne per sa nevoda, igual desayre rebrè quan intenti...

D. AND. Vosté no 'm coneix prou, é ignora lo molt que l' aprecio. May olvidaré que va salvar la vida á D. Ricardo... l' únich parent á qui jo estimava ab deliri...

JORDI No 'm dirá la rahò que l' impedeix accedir á la mèva súplica...

D. AND. Consideri que un tutor deu reflexionar eixas cosas mès que un propi pare.

JORDI Comprench... una negativa atenta...

D. AND. No hi há tal negativa...

JORDI Acás tèm qu' ella no accepti...

D. AND. Tocant á aqueix punt, sè del cert que vosté li es simpátich.

JORDI Será tan gran ma ditxa?... Ah! D. Andreu, si dependeix sols de vosté, li suplico...

D. AND. Quin caràcter mès impetuòs! No hi ha medi d' evitarho... Bueno; vosté 's casará ab ma neboda.

JORDI Oh! Sòch felís!... Y díguim: ¿la boda s' efectuará aviat?...

D. AND. Dintre un any y mitj ó dos...

- JORDI Què diu!
- D. AND. D. Jordi... 'm veig precissat á confiarli ma verdadera situació... Revessos de fortuna... la fatalitat s' ha cebat en mí... A la Bolsa he perdut mon patrimoni... y refiantme de recuperarlo, he fet us del dinè de ma neboda, de modo que fins que reuneixi la cantitat...
- JORDI ¿Quin dot guardaba de la Marqueseta?
- D. AND. Seixanta mil duros.
- JORDI 'Sent aixi, cap inconvenient hi ha en que 's verifiqui la boda desseguida. Jo dono per rebuda èixa suma.
- D. AND. (*Alliu.*) Que 'm proposal...
- JORDI Ningú tè qu' enterarsen...
- D. AND. Una ofensa aixís, no la tolero.
- JORDI Si 's tracta sols d' una demora...
- D. AND. Una demora? Espliquis.
- JORDI En los capítols matrimoniais, lo Notari farà constar que jo he rebut del tutor de la Marqueseta 'ls seixanta mil duros... Luego, vosté, bonament, quan pugua me 'ls entrega...
- D. AND. Es á dir que quan los reuneixi y pugui...
- JORDI Sense plasso...
- D. AND. Així es distint...
- JORDI Consent!...
- D. AND. Home! si vosté venç tots los obstacles...
- JORDI Queda arrodonida ma felicitat! Gracias mil, D. Andreu. (*Oferintli la mà.*)
- D. AND. Díguim tio..., y abræssim! (*S' abrassan.*)
- JORDI Ab tot cor.
- D. AND. Vaja, entesos. Ara passarè á saludar á la sèva cosineta, y...
- JORDI L' acompanyo. Ah! Li sembla que demá mateix podrém firmar á casa 'l notari...
- D. AND. (Quina idea...) Demá no m' es possible... tinch un día ocupadíssim... M' hi compromés á fè un cange de láminas del Exterior...
- JORDI Apropòsit... Jo 'n tinch per doscentas mil pessetas...
- D. AND. Sí... Era lo paper favorito de D. Ricardo...
- JORDI Com no estich al corrent d' aquestas operacions, si no fòs molestarlo, li suplicaría que de pas cambiès las mèvas.
- D. AND. Ab molt gust... Pero tanta confiansa...

JORDI Fugi, home! ¿Vol fèrsen càrrech ara mateix?...

D. AND. Es igual... quan vulga...

JORDI Donchs, permetim... Mortifiquis un minut... Desseguít las hi porto. (*Se 'n vá per la primera porta de la esquerra.*)

ESCENA XIV

D. ANDREU

Quaranta mil duros... Qué faig?... Lo casament projectat ja 'm lliura del primer compromís... És terrible vèurers perseguit continuament pe 'ls inglesos, que fins avuy, refiats que cobrarián tan prompte com entraria en possessió de la herencia de D. Ricardo, han guardat silenci... pero... aixís que 's fassi pública la noticia de que hi hà un altre heréu... Ay, de mí!... Si diguès la vritat á n 'en Jordi... ¡Hi ha molt que pensar!...

ESCENA XV

D. ANDREU, JORDI

JORDI (*Ab un rotllo de papers, que figura contenir láminas «Exterior».*) Tingui... Vegi si n 'hi han quaranta...

D. AND. No ho ha contat vosté?

JORDI Sí, pero...

D. AND. Vol que li extengui recibo?...

JORDI D. Andreu, no 'm fassi agravi... Sè ab qui tracto.

D. AND. Gracias. Quedém en que demá passat al dematí li portarè las novas, y al mateix temps ficarém lo día...

JORDI Això m' interessa més que lo altre.

D. AND. (*Consultant lo rellotje.*) Caratsus, qu' es tart... He promés á ma pupil-la portarla al Liceo... Saludaré á sa cosineta...

JORDI Vingui: eș aquí. (*Se 'n van, porta es-querra.*)

ESCENA XVI

GIL

(*Surt de darrera 'l portier del primer tèrme de la dreia, groch y desencaixal.*)

M' haurè adormit de peu dret y he somniat tantas vilesas... ¡No es creible la maldat de aquet tunantel... Abandonar á la María!... ¡Que será de la infelís si 's casa ab la Marquesa de Súria!... ¡He fet santament d' escoltar lo que traman aquet parell de tunos!... Dupto quin es mès pillol!... (*Se sent lladrar lo gos.*) En Jordi, de segú!... ¡Tantas prédicas contra 'ls richs... y ara que tè diner, resulta que las maldats que inferia á 'ls altres, nihavan dintre sòn cor ruhí per explotá á la primera ocasió propicia!... (*Se sent correr, part esquerra.*) Jo li posaré 'l fré!... No ha de sortir ab la sèva... Y si no fa cas de mí... desgraciat, desgraciat d' ell!...

ESCENA XVII

GIL, MARIA

MARÍA (*Surt apresuradament per la esquerra, mòlt asustada.*) ¡Corre, Gil, corre per la Verge santa!...

GIL Qué passa María?

MARÍA Volen matarlo!...

GIL A qui?

MARÍA Al Sultán!... (*Se sent gemegar lo gos.*)

GIL Ay de qui 'l toqui!...

MARÍA Ha embestit al senyor D. Andreu y li ha romput 'l pantalón.

GIL 'L pantalón no mes? Las entranyas...

MARÍA L' empaytavan ab gavinets cap al menjadó, y...

GIL (*Anantsen corrent pe 'l foro esquerra.*) ¡Avuy s' ensòrra aquesta casa!

ESCENA XVIII

MARIA, luego JORDI y D. ANDREU, després GIL,

MARIANO y dos lacayos.

MARÍA (*Espresantse ab terror.*) Matéulo! deya en Jordi á n' als criats... ¡Matéulo, ó us mato á tots!... Tremolaba de rábia!... Treya foch pe 'ls ulls... Ay! aquest home 'm fá pò... No vull estar més ab sa companyia...

JORDI (*Surt per la porta de la esquerra. Andreu apoyat del seu bras. Al indret de la pantorrilla, esquinsat lo pantalon.*) ¿De cert, no l' ha mossegat?

D. AND. Nó senyor... 'Ls pantalons solsament...

JORDI Tranquilísis...

D. AND. May de la vida sè que haguès rebut un susto tan gros.

JORDI Li juro que ho sènto més que vosté...

MAR. (*Dins.*) Socorro!... Socorro!...

GIL (*Id.*) Veniu á mi! Cobarts!... Cobarts!... (*Dos lacayos surten corrents per la porta del foro. Quan Mariano hi arriba, en Gil lo delè, agafantlo pe 'l clatell.*)

MAR. (*Surt en escena, agafat per en Gil.*) Que fá!... Socorro!...

GIL Fins que t' escanyi no páro!

MAR. Si no he sigut jo... al contrari. 'L difunt sempre deya: «Qui fa mal á las bestias...»

GIL (*Deixant anar á Mariano y embestint á 'ls lacayos, qu' espantats corren á posarse darrera de Jordi.*) ¡Donchs, los butxins serán aquests!...

JORDI (*Ab tó sever é imperiós.*) Gil!

D. AND. (*Ay! Tinch la pell de gallina!...*)

GIL Degollarme 'l Sultán!...

JORDI Prou!

GIL (*Dirigintse altre cop als lacayos.*) ¡Asses-sins!... Pillos!...

MARÍA Sossègat, per Deu!...

- GIL ¿No valia més lo mèu gos que 'l cos y áni-
ma d' aquet malvat? (*Referintse á Andreu.*)
- D. AND. Qué diu vostè?...
- JORDI 'T mano que callis.
- GIL Tú manarme á mí?... Tú fèrme callar?...
No callo!... Crido y cridaré tan com pugal...
- MARÍA Jordi... pensa...
- GIL (*Als lacayos.*) ¿Quí vos ha dat l' ordre per
qué 'l matèssiu... Ha sigut aquet vell?
- D. AND. (*Retrocedint espantat.*) (Dimoni!)
- JORDI Ho he manat jo!
- GIL Tú!... tú!... Sí!... Que tè d' estrany que
mátis á un gos que... ¡Sè de tot lo qu' ets
capàs... y avants que no cometis una vilesa
mès terrible... Mòr tú tambè!... (*Agafant
una cadira y alsantla ab las dos mans.*)
- TOTS Oh!...
- MARÍA (*Agenollada á las plantas de Gil lo detè supli-
cativa.*) Gill!...

ESCENA XIX

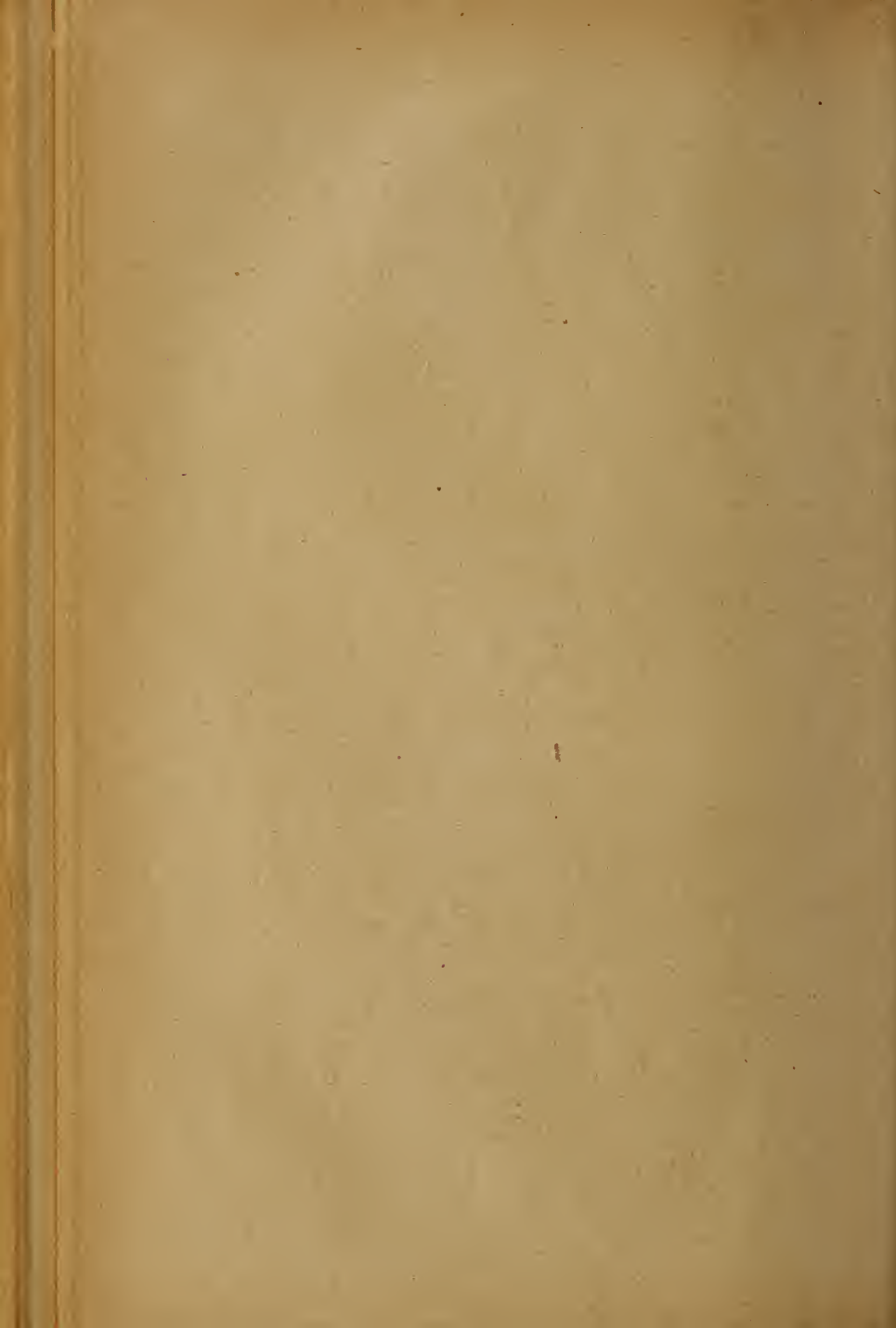
Dits, CAPÓ

(*Gil al crit de María 's delé, la contempla,
deixa anar la cadira, y li dóna la mà per-
que s' alsi.*)

- JORDI Atrevirse á amenasarme!...
- D. AND. Anèmсен, crégui...
- JORDI Sí... Mès tart ja sè lo que tinch de fer.
(*S dirigeixen al foro Jordi y D. Andreu.
Capó, al regoneixel, l' agafa per la solapa y
li diu.*)
- CAPÓ Lladre! Lladre!
- D. AND. (*Desfentse d' ell.*) Qu' es boig aquest home...
(*Anantsen apressurat ab en Jordi.*)
- CAPÓ (*A Gil, ab viu interés.*) L' he reconegut...
Com se diu 'l que surt ab en Jordi?...
- GIL Andreu de Juliá.
- CAPÓ Ha cambiat de nom lo vill!...
- GIL Vol dir que?...
- CAPÓ Ell fòu qui va estafarme la fortuna...
- GIL Ell?... Sí, ho crech, perque ara tambè
busca...

- CAPÓ Oh!... Corro á delatarlo y que pagui sas maldats en un presiri. (*Enérgich y sortint pe 'l foro. Mariano y lacayos, á punt de anarsen. Gil y María en primer terme.*)
- GIL María, en aquí hi estém de sobras.
- MARÍA Sí, Gil. No m' abandonis per Deu! ¡Tú ets l' únich amparo que 'm resta al món!
(*Cuadro.*)

TELÓ

ACTE TERCER

La mateixa decoració del segon acte.

ESCENA I

MARÍA, MARIANO

MARÍA (*Sortint de la seva habitació.*) Mariano, ¿encara no ha tornat en Jordi?

MAR. No, senyoreta. De segur que s' ha quedat á dinar ab D. Andreu... Sí, avuy es dijous, y 'ls dijous se reuneixen allí varios amichs... Lo bò y millò de Barcelona... No tingui pò que falti un tal Joan Ruiz... quin altre!... Aquest demostra un gran afecte al tutor de la Marqueseta... pero es á ella á qui busca... y la de Súria n' está joyosa de que la visiti... pero, no 's poden fer públicas las aficions de 'ls dos enamorats porque hi ha un inconvenient que impedeix lo casori...

MARÍA Y son promesos?...

MAR. Promesos... de cert modo. Veurá: la Marqueseta tè dot y títol... y 'l Ruiz no tè gayres pistrinchs, y un empleo de poca mōnta, y ab desquento: ¿com s' arregla aquest tinglado?...

- MARÍA Si qu' es difícil... ¿Y vol dir qu' en Jordi tardará, á causa de la reunió?...
- MAR. Lo millor fóra que vosté y 'l senyoret menjessin un bossí. Lo mèu difunt amo... mòltas vegadas solia dir, tot fregantse las mans y dirigintse al menjador: «Aném á la mandúca, que 'l ventre porta á las camas.»
- MARÍA Esperém un xich més. ¿Ahont es en Gil?
- MAR. Al sèu quartó, ab los còlzos apoyats á la tauleta rodona y 'l cap entre sas mans... M' ha llamat la atenciò aquesta actitut... L' he contemplat un rato desde la porta y ell ni tan sols m' ha sentit... Potser dorm, perque aquesta nit passada, si ell ha aclucat la vista, 'l pensament no ha descansat una engruna...
- MARÍA Com ho sab vosté?
- MAR. Veurá: jo segueixo 'l mateix costúm de quan estava al servey de D. Ricardo... Quan tothom es á retiro, passo registre general... luego sòch lo primer que salto del llit... Si hi há res fora puesto, ho coloco... ó sinò espero que 's llevi algún altre y li mano que ho fassí.
- MARÍA No li pregunto aixó...
- MAR. Senyoreta... jo dech explicarli, perque no s' afigurí qu' espío á ningú...
- MARÍA Digui: en Gil...
- MAR. A altr' hora... sènto una veu fonda, com si sortís d' un sepulcre... De moment no l' he coneguda á la veu... Luego sí, per que deya: «Pobre Sultán!»—«Jordi!»... Avuy, á trench d' alba m' acosto al cuarto del senyoret y ell continuava ab la matèixa taleya... «Jordi... Sultán... y Sultán y Jordi...»
- MARÍA Anèmhí, Mariano...
- MAR. No cal, senyoreta; si acás dorm, lo somni es distint...
- MARÍA Com conegui...
- MAR. Ara, fa poch, la última paraula qu' ha pronunciat, es lo nom de vosté.
- MARÍA (Animada.) Lo méu nom?
- MAR. Sí, «María!» Calli!... Pudé m' equivococ... «María» tan pot anomenar á vosté, com á á la Verge Santa...

MARÍA Es més fácil que 's dirigís á la Reyna del Cel...

MAR. Sigui com vulga, no considero convenient que se 'l molesti...

MARÍA (¿Dech casarme ab en Jordi, avorrintlo de cad' hora més?... Ell no m' estima... Ca! Ell no estima á ningú...)

MAR. (*Donant de quan en quan alguns passos en distintas direccions.*) (Malaguanyada noya que vagi á ráurer á mans de són cosí... No he vist home més antipátich...)

MARÍA (La joventut, es dir, la poca experiencia... quantas venturas mata!... Lo mèu cor verge, al comensar á sentir, no veyá altre home al món que en Jordi... Alguna disculpa mereixo... Vaig quedar orfaneta... ell fòu mon protector... ¡ell me tractava carinyosament y embabiecada ab los seus halagos, no comprenía que la rastretera serp pugui empressonar á l' aucellet volador!... Lo cambi que s' ha operat en món cosí, sembla impossible... Desde que tè diner es tot un altre... Avans tan humil... Avuy la vanitat lo domina... Fins m' avergonyeixo d' haverlo estimat... sènto rabia contra mí matèixa...)

MAR. (Fa com lo senyor Gil: també enrahona sola.)

MARÍA (*Dirigintse cap al fondo.*) (No hi ha més... Estich decidida... Primer morta que casada ab aquest home... Per evitar lo matrimoni projectat, dech fugir... Si en Gil volguès ajudarme... Pero... ¿y si jo fos la dona á qui ell estima?... ¡L cel no ho permeti!... Sufriría encara més del que sufreixo!... ¡Jamay m' aconsolaría d' haver tingut tan aprop la ventura, sens' reparar en ella!...)

MAR. (*Acostantse á María y ab veu baixa.*) Senyoreta, aquí vè...

MARÍA Qui?

MAR. Don Jordi...

MARÍA (*Aixugantse las llágrimas.*) Oh!

MAR. (Quina cara de petróleo!)

ESCENA II

Dits, JORDI

- JORDI (*Deixant lo sombrero.*) (Qu' es estrany!... Ni al Cassino ni á casa sèva ahir ni avuy...) Mariano!...
- MAR. Senyoret?...
- JORDI Aixís que vingui 'l lacayo de Don Andreu Juliá, avísim.
- MAR. Será servit. (*Jordi l' hi signa que s' en vagi.*) Ah! Sí, senyor... (Sols per no véuret, á bodas me convidas.) (*Se'n vá per la porta del foro.*)

ESCENA III

MARÍA, JORDI

- MARÍA Si tè de vení algú, 'm retiro.
- JORDI Espèrat: he de fèrte un encàrrech.
- MARÍA ¿Sobres?...
- JORDI Ja pots compèndrer qu' en Gil no pot continuar en companyía nostra...
- MARÍA Per qué?
- JORDI Per qué preguntas? ¿Te sembla qu' es decoròs tolerar los escándols que promou á tot' hora? Aquí no sòm al carrer del Rech... Entre certa classe social...
- MARÍA Jordi, pensa...
- JORDI Ho tinch pensat, y massa. No vull sufrir mès las impertinèncias d' en Gil.
- MARÍA ¿Y vols despedir á tòn protector, com qui despatxa á un criat...?
- JORDI Pagantli 'l que li dech...
- MARÍA Si va darte 'l cor, com retornarli?... ¿Com fer la pau ab ell, si no tèn cor ni entranyas?...
- JORDI María!... (*Alterat.*)
- MARÍA Ay, ay! ¿Las vritats també t' enúttjan?... Vamos; pòsat sobre sí... Ta cosineta no vol ofèndret... Sols pretèn que reflexionis avants de dar un pas injust... Sigas

agrahit... Considera l' amarch desengany que rebrá, si 's convens de que li t'ens ódi...
Recórdat que va recullirnos á casa sèva...

JORDI No olvido res... Tinch diner de sobras per pagarli 'ls sacrificis qu' ha fet per nosaltres. T' enganyas si 't creus que li guardi una engruna de rencor... María, aquí 's tracta sols d' evitar los disgustos que poden originarse si continúa aprop mèu...

MARÍA Sí 't pensas qu' ell vol viure ab tú, t' equivocas; no tardará gayre temps á anársen per sa propia voluntat...

JORDI Per sa propia voluntat, dius?... Lo dia del Judici... Quin un en Gil per deixá aquesta Canongía... Qualsevol treballa, tenint la sopa boba...

MARÍA Sembla que avuy es lo primer dia que tractas ab en Gil.

JORDI Lo que 'm sembla es, que no li faltan defensors.

MARÍA Igual defensa que mereix, fins una persona desconeguda, quan se li fá una injusticia.

JORDI Bè, jo mano, y no 'l vull véurer més á casa...

MARÍA Fès com vulgas.

JORDI Estich decidit... Per lo tant, y per evitar un escándol, precisa que li diguis la determinació que hi pres.

MARÍA M' encarregas una infamia y no la puch complir, Jordi.

JORDI No abusis més de la mèva paciència.

MARÍA De qué no has abusat tú?

JORDI Fès lo que t' ordeno.

MARÍA May!

JORDI Nó?

MARÍA ¿Qué fas lo sòrt, ú ho ets de veras? Mil vegadas no. ¿Ho has sentit ara?

JORDI Corrent: tú serás responsable de lo que sucseheixi. (*Dirigintse á la porta de la dreta, primer tèrme.*)

MARÍA Ahónt vas? (*Posantse devant d' ell.*)

JORDI A parlá ab en Gil...

MARÍA No ho permeto.

JORDI (*Agasantli una mà per apartarla.*) Apàrtat.

MARÍA Pénsathi avuy tan sols...

JORDI Dèixam!

MARÍA Jordi, 't suplico...
JORDI (*Oprimintli la mà ab violencia.*) ¡Apártat, dich!
MARÍA (*Queixantse, adolorida.*) Ay!...
JORDI Quél... ¿T' he fet mal, Maria?... (*Confòs y avergonyit.*) Si acás, sens volguer... t' ho juro...

ESCENA IV

Dits, MARIANO

MAR. (*Sortint apressuradament pe 'l foro.*) ¡Senyoreta!... Que 'm cridava?... (*Mirant alternatiuament á Maria y á Jordi.*)
MARÍA No, Mariano...
MAR. Jo podrè tenir forsa anys, pero no pateixo de sordèra.. ¿Vol dirme que hi tè á n' aqueixa má, que se la mira tant?...
MARÍA Res... vegi...
MAR. Es que un día va dir Don Ricardo, tot dant un cop de bastò á la taula: «'L que maltracta á una dona, no tè sentit comú.»
JORDI ¿Y no va dir may, «Que 'l que 's fica ab lo que no li hi interessa, es un desvergonyit?»
MAR. No va dirho, perque ell tenia mès principis... (*Senyalant la mà danyada.*)
JORDI Prou contemplacions! Demá mateix vull véurel fora de aquesta casa....
MAR. Demá, diu? Aquesta nit ja no hi dormirè. ¿Qué 's pensa que hi aguantat fin avuy per la sèva bona cara? Ay, no senyor. Lo mèu intent era acabar mos dias ahont he servit trent' y quatre anys consecutius; ahont vá espirar lo mèu difunt amo; aquell...
JORDI (*Dirigintse á la porta dreita del primer tèrme.*) Si no fòs perque respecto la edad que tè...
MARÍA Espèrat, Jordi. Alterát com estás, no es just qu' en Gil pagui las culpas de 'ls altres...
JORDI T' equivocas: ¿Que tè que véurer?...
MARÍA Dèixa que jo li digui lo que pretèns...

JORDI ¿Sí?
MARÍA T' ho prometo.
JORDI Me 'n refio. (*Se 'n vá per la porta de la dreia, segòn tèrme, tancantla tras sí.*)

ESCENA V

MARIA, MARIANO

MAR. Vaya ab lo poll ressucitat!... Potsè 's pensa qu' un hom es de fusta, per no tenir sentits... Si vol esclaus, que vagi á Marruecos. (*Dirigintse cap al foro.*) Ah!... (*Veyent lo retrato.*)

MARÍA Que tè, Mariano?...

MAR. A vosté puch dirli, senyoreta... Acalorat, m' olvidava... Calli!... A Don Jordi tan se li endòna... Pero, jo no vull tenirhi cap més entrevista...

MARÍA Ab qui?...

MAR. No ho preguntí... A l' amo qu' ara he despatxat... ¿Vol vosté proposarli la venta de aquell retrato?... Jo 'l compro y 'l pagarè á preu de nou.

MARÍA De veras vol anársen?

MAR. Com un cuhet de 'ls que xiulan.

MARÍA Ja tè casa per aquesta nit?

MAR. No gayre lluny. La dispesèra es del mèu poble y mòlt coneguda: una dona netíssima y honrada á carta cabal. Ara mateix m' hi arribo... es aquí, al carrer de 'ls Tresllits... Luego vindrè pe 'l bagul...

MARÍA Fássim un favor, Mariano.

MAR. Máni quan vulga...

MARÍA Acompányim á n' aqueixa casa de dispesas.

MAR. Com!... ¿Tambè despatxa al sèu cosí?

MARÍA Sí, senyor!

MAR. Alabat siga Deu!... Ah! pero vosté tè que reflexionarho...

MARÍA Ma resolució es irrevocable. Sè cosir y brodar... En lo *Sigle* y várias botigas que 'm coneixen, estich segura que 'm darán feyna á dojo... Treballaré... y confío en la Verje que no 'm desamparará.

MAR. Lo cert es, que no li convenía gayre á vosté

'l sèu cosí... «Val més menjar una arengada ab tranquil·litat, que un pollastre amanit ab disgustos.» Això també ho solía dir lo mèu amo, en certas ocasions.

- MARÍA Vegi, de pas, si la sèva paisana consent...
MAR. Això es lo de menos. Vosté ha de pensar las conseqüencias d' una resolució aixís...
MARÍA Miri si ho tinch pensat, que si no m' acompanya, me 'n anirè sola.
MAR. Si n' estich contentíssim de que vingui ab mí... Per mòlt que busqui, á cap part del món trobaría parents ni benefactors... Vosté pot disposar del diner que tinch... no 'l acabarém... no olvido 'l que deya sovintet món difunt amo: «Apártat de las personas dolentas... de las bonas, no te 'n separis may.» Ojalá poguès servirli á vosté de pare...
MARÍA Mil mercés, Mariano. (¡Quin cor més noble!)

ESCENA VI

Dits, GIL

- GIL No es aquí en Jordi?... 'M semblava...
MARÍA Fa poch ha entrat al sèu cuarto...
MAR. No s' ha enganyat... Per forsa havia de sentir la veu d' aquest *Mefistoflas*.
GIL Mariano, recòrdis que al devant mèu no permeto moteji...
MAR. Ajá! Defensi forsa al mal sangro, que s' atreveix á maltractar á la senyoreta María...
GIL Eh!... ¿Qué diu?...
MARÍA Mariano, per Deu...
GIL Espliqueuvos: ¿qu' ha fet en Jordi?...
MARÍA Res... M' ha agafat aquesta má... y sens' volguer l' apretava...
GIL Vull sapigué 'l motiu...
MARÍA Cap motiu, home...
MAR. Jo no estava present, que sinó, ja cantarí 'l rossinyol...
GIL Aixís com aixís, no s' apreta la má d' un altre. ¿Qué t' exigía?...
MARÍA Qu' ets malpensat...

- GIL No vols dirrho?... Ell ho dirá, de grat ó per forsa. (*Dirigintse á la porta segona, dreta.*)
- MARÍA Gill...
- MAR. Bèn fet. Com Don Ricardo... Fora embuts: las cosas claras.
- GIL María, dèixam...
- MARÍA No: escòltam. Crech mès convenient que t' en vagis desseguida sens parlar ab en Jordi... Jo al tèu puesto may mès voldria véurel...
- GIL T' has descoberts ens pensarho. Aquest es l' encarrech que t' ha fet tòn cosi...
- MAR. 'S veu que 'l monarca vol quedar sol... - .
- GIL Infame!... 'Ns avenim ab aixó solsament... Ell desitja que me 'n vagi... y jo voldria ser mil lleguas lluny... Me 'n aniré... pero antes tenim qu' enrahonar bastant ell y jo... —Jordi? (*Empeny la porta.*) Ha tancat la porta?...
- MARÍA Tú tampoch atents á mas súplicas?
- GIL Res tès que tèmer. Estich seré.—Jordi?
- MAR. (Si al menos aquet li fès uns nassos nous...)
- GIL ¿No vols obrir? ¿Que tès pò, ó te 'n donas vergonya?...

ESCENA VII

Dits, JORDI

- JORDI Prou escándol. ¿Qué demanas?
- GIL Desseguida ho sabrás.--Marieta, fès lo favor...
- MARÍA Per pietat, Gil...
- GIL No hi ha cuydado. Dèixans.
- MARÍA Deu mèul! Deu mèul... (*Anantsen per la porta de la esquerra.*)
- MAR. (*Tambè dirigintse al foro.*) (Mès tardet arreglaré 'l bagul. Ara tindré 'l gust de curá al amo, si l' altre li emproba un vestit blau.)

ESCENA VIII

GIL, JORDI

GIL No fòra lògich que dos verdaders amichs com nosaltres, al empèndrer cada esqú distinta direcció, ni sisquèra 's despedissen. (*Oferintli una cadira.*) Assèntat.

JORDI Estich bè aixis...

GIL (*Imperiosament.*) Seu!

JORDI (*S' assenta.*) Seyemhi.

GIL (*Acosta un' altra cadira y s' assenta de modo que 'l respaldo li vinga al devant. Treu de la petaca un cigarrillo y l' ofereix á Jordi.*) Vols fumar?

JORDI Gracias.

GIL Bueno; no renyirém per aixó. T' ho deya perque 'l fumar sempre distreu... Encara que á tú lo que 't sobra es tabaco, millor que 'l que 't daba... (*Ab un misto, encén lo cigarro. Pauseta.*) Y donchs, Jordi... ¿Qué t' en sembla d' aquest món de mònas?... ¿No es cert que tot marxa bè desde que tú 'l vas arreglant de mica en mica...?

JORDI A qué vè ara?...

GIL Ja 'ls pobres troban amparo... Ja 'ls humils son tractats ab respecte... Ja es cosa probada que 'l que posseheix diner, no gasta vanitat ni tè mal cor...

JORDI Gil!...

GIL Ja, gracias á Deu, hi ha un rich digne y noble que sab cumplir ab son deber... Un sol... Sols un... Tòts los demès son uns orgullosos desalmats... Tòts... menos aquest... Aquest sí qu' es un modelo, mereixedor de que se 'l coroni... (*Posantli la mà á la espatlla.*)

JORDI (*Alsantse.*) Prou! Acabém!...

GIL Considera qu' es la última entrevista, y no vull que may puguis dir que m' he despedit á la francesa. (*Alsantse també.*) Tú, que ambicionabas forsa diner per dá una lliadó á n' als poderosos... mira allí... (*Senyalant lo retrato.*) y devant d' aquell, tápat la cara, si t' hi queda rastre de ver-

gonya... Tú, que calificabas als rics de vanitosos y egoistas... Ara que has alcançat riquesas, dígam que 't falta per ser egoista y vanitòs... Tractas als téus súbdits, pitjor que á esclaus... Exprimeixes lo such dels inquilinos, desobehint al qui 't va fê hereu, per augmentar ta riquesa... A n' al pobre li negas la llimosna qu' ha de allargarli sa vida... T' avergonyeixes del amich que 't va dar son pá, quan estabas defallit... Te dònas vergonya de la dòna que t' apreciaba, quan solsament podías oferirli miseria... Fins te dònas vergonya del pare que va engendrarte... ¿Qué 's pot esperar de bó, de qui 's dòna vergonya de la sèva propia sanch?...

JORDI Per Deu... basta!

GIL En cambi... vingan mobles y cortinatjes de París; en cambi... busquém afanyòs á un Marqués perque s' assenti á la nostra taula; casemnos, en cambi, ab una dona que no estimo, ni m' aprecia, perque ha dat son cor á un altre... Qué hi fa aixó?... Aquí no 's tracta de carinyo... Aquí 's negocia á istil de gitano... Jo tinch diner y ella un títol... Donchs, nada!... Tirém al dret; aquí entrego 'ls quartos y féume noble tot seguit...

JORDI ¿Com has sapigut món projectat casament ab la Marquesa?

GIL ¿Com?... Recórdat antes d' ahí la conversa que tinguéres ab D. Andréu de Juliá... Jo us escoltava, amagat, darrera aqueixa cortina...

JORDI ¿No compréns que aixó es una vilesa?...

GIL Sí, ja ho veig... Tractantse de personas com tú y D. Andréu, s' ha d' aná ab cuydado... Un hom com jo, no deu enterarse de las tramas que projectan...

JORDI Está vist: tú 'm tèns ódi y jo t' aborreixo... pero 'ls homes no han d' insultarse com marmanyeras. Estich á la tèva disposició.

GIL 'M desafias? ¿T' hi has pensat bè?... ¡Ton-to!... ¡Un milionari... un que pretèn ser noble, renyir ab un menestral!... ¡Te colocas en mal terreno, perque es mòlt fácil que del primer cop de puny te parteixi l' ánima malehida que Deu t' ha dat!...

- JORDI Prou insults!... ¡O immediatament surts de casa mèva, ó crido 'l servey perque 't treuguin!...
- GIL Alto!... Tampoch reflexionas los resultats d' aquesta determinaciò... Fins dupto si 'ls criats t' obehirian, tractantse de mí... Com que no interessa sapiguerho, acabém prompte.
- JORDI Sí, vèsten desseguida.
- GIL Sols falta una cosa. Escolta, Jordi. Per un instant, siguém amichs com dos mesos en-rera...
- JORDI Per ma part, no...
- GIL Bueno: jo confesso, que á pesar de lo qu' ha sucehit entre 'ls dos, t' aprecio com á germá propi... 't perdono que fèssis matar lo Sultán... te perdono que m' aborreixis... pero accedeix á la súplica que vaig á fèr-te...
- JORDI Concedit, mentres pugui.
- GIL Te prenh la paraula. ¿Veus? ¿La María?...
- JORDI ¿La María?...
- GIL És una noya que sempre ha viscut ab nos-altres ó ab tú sol... es públich que havias de casarte ab ella... si no s' efectúa aquest matrimoni, quedarà deshonrada per quants no tingan, com jo, probas certas de sa virtut... Ta cosina es un ángel qu' encara pot salvarse... Jordi, cásat ab aquesta infelís... cásathi y mánam quan vulgas, que fins drramaré la sanch de mas venas per tú...
- JORDI Ho sènto, Gil... Sabs lo compromís que tinch contret ab la Marqueseta...
- GIL Cap compromís hi há entre dos que no s' estiman... Es més digne la María que l' altra... y fins sè del cert que te 'n penedirás d' aquesta nova elecció...
- JORDI No ho creguis. Sols desitjo venjar-me d' un home que m' ha fet agravis, y per lograrho, no puch casarme ab la María...
- GIL Donchs, ¿perque 't posares entre ella y jo, matant dos cors á la vegada? Yo si que l' hauria feta felis.
- JORDI Qu' escolto! Estimás á ma cosina?
- GIL Ab tot món cor!...
- JORDI Sent aixís, ara 's pot arreglar.

- GIL De quin modo?...
JORDI Cásat tú ab ella...
GIL Com ho dius!... Ella no hu sab que jo la pretèngui...
JORDI Está arreglat, repeteixo: li faig un dot... us dono diner... mòlt diner!...
GIL Quina vergonya!... ¿Es á dir que vols comprar un marit per la María?... ¡Vols darla á un canalla!... ¡Sí; solsament los canallas se venen pel diner!
JORDI No, Gil: la mèva intenciò no es aquesta... Tú...
GIL Calla!... ¡que si 't sento una paraula més, m' obligarás á que t' assessini!... Ab sobrada rahò deyas que deixès ta companyia... ¡Vivint ab tú, m' exposo fins á pérdrer ma honra y dignitat!...
JORDI Gil!...
GIL Espèrat. *(Se 'n vá ràpidament per la porta de la dreta, primer terme.)*

ESCENA IX

JORDI, luego GIL

- JORDI Qué 's proposa?... Bè, mentres se 'n vagi, tot ho dono per bèn empleat... ¿Voldria sapiguer quin dret tè sobre mèu per dirme certas paraulas?... Fins insults... Un altr' home que s' atrevís... No hi pensém més... Separats los dos... Pero... no sè perque, lo-grant lo que desitjo, 'l cor se 'm contrista...
GIL *(Sortint per la mateixa porta ab la brusa y gorra que portaba en lo primer acte. A la mà d' 'l frach que llensa als peus d' en Jordi.)* Aquí 't torno 'l frach: ab ell podrás disfressar á un lacayo que ocupi 'l mèu puesto... Aquest diner també 't perteneix; potsè algun dia 't fassi més falta que á mi... *(Deixant varias monedas sobre la taula.)* Lo qu' he gastat á casa tèva durant un mes, vagi per lo que consumires á ma casa per espay de tres anys: treu lo compte, y si he de afegirhi algo, dígho, que t' ho pagaré; desitjo estar en paus ab tú, per si casualment al-

gun cop 'ns trobèsem, poguerte despreciar
à la vista de tothom...

JORDI La rabia 't cèga.

GIL No, Jordi, t' equivocas: ni ràbia ni despit.
(*Acostantse á la porta de la esquerra y cri-*
dant.) María.

JORDI Qué pensas fer?

GIL Ara ho veurás.

ESCENA X

Dits, MARÍA

(*Que surt per la port adita, ab lo vestit que
portava al acte primer.*)

MARÍA 'M cridavas, Gil?

LOS DOS (*Al véurerla*) Oh!...

GIL (*Agafantla d' una mà*) Acóstat. Al devant
d' en Jordi dech dirte que no 't refihis de
casarte ab ell: tòn cosí ha demanat la má
de la Marqueseta de Súria.

MARÍA Avans de saberho, había resolt deixar
aquesta casa.

JORDI Qu' has perdut lo seny?... No puch con-
sentir...

MARÍA Jordi, tú y jo desitjém véurens libres l' un
del altre...

GIL María, no fingixis, per Deu!... Faltante 'l
tèu amor...

MARÍA ¡Si l' estimès, coneixenlo, 'm moriria de
vergonya!... No ambiciono riquesas, gra-
cias á Deu. Al posarme aquest vestit de in-
diana, món cor s' ha aixamplat d' alegria.

GIL Prou martiri!... Surti 'l secret que cremaba
mòn pit... Jo sòch l' home que alenta sols
per tú...

MARÍA (*Joyosa.*) Ah! Sènto únicament no haber
avanç vist qui era ell y qui eras tú. ¡Tota
noya honrada, 't preferiria pobre, que á ell
ab tanta riquesa!

GIL Ah, María!... sòch felís!...

JORDI Hipócritas!... Fins ara no he obert los ulls...
M' enganyavau vilment... Anéusen! vull
estar sol... sol!... (*Sentantse en un silló.*)

GIL Nò era aquest lo tèu desitj? Lograntho, no

deus queixarte. (A *María*.) Recullim lo que de dret nos pertoca y anémsen lluny d' una casa, ahont lo duenyo prefereix las penas á las alegrías. (*Se 'n van per la guerra.*)

ESCENA XI

JORDI, *després* MARIANO

- JORDI Sembla un sómni... pero un sómni terrible lo que 'm passa ahir y avuy... Obstacles per tot arréu... contrarietats en quant me proposo... Casat ab la Marquesa, abandono Barcelona, y may més vull sentir parlarne.
- MAR. (*Per la porta del foro, mòlt content.*) (Estich més alegre que si haguès tret la grossa de Madrid.)
- JORDI (*Alsantse ab vivesa.*) Com! Es vosté?...
- MAR. (*Fingint compassió.*) Veurá: ja no sòch de la casa, pero, tractant de darli una mala noticia, no conech cap criat apropòsit perque 'l preparès...
- JORDI Una mala noticia?...
- MAR. Y tan mala.
- JORDI Digui prompte!
- MAR. Ha vingut un lacayo de D. Andreu, y diu que l' amo d' un establiment del Carrer Nou, va comprarli 'ls mobles y qu' en aqueix moment desembrassan lo pis...
- JORDI Quín pis: expliquís...
- MAR. Del senyor Juliá.
- JORDI No pot ser! Vosté repapieja!
- MAR. No, senyor. Segons informes, ahí, D. Andreu y la Marqueseta van embarcarse en lo vapor «Manila» ab direcció á Buenos-Aires...
- JORDI Jo 'm tornaré boig... Si això es cert, m' haurían robat quaranta mil duros!... Oh! Impossible!... (*Toca 'l timbre.*)
- MAR. (Anda! sofreix pilló! 'L món dòna voltas...)

ESCENA XII

Dits, CAPÓ, luego GIL y MARÍA

- CAPÓ (*Pe 'l foro.*) Ay! D. Jordi!... no m' he pogut venjar d' aquell lladre!...
- JORDI (*Ansiòs.*) Qui vol dir?...
- CAPÓ D. Andréu, qu' ha fugit quan la justícia...
- JORDI (*Dessesperat.*) Oh! M' ha robat quaranta mil duros...
- CAPÓ Fa quinc' anys va estafarmen sis mil... la mèva pobresa.
- JORDI Y 'l casament... Oh! Tot era farsa... ¡Quina vergonya!... (*Surten per la esquerra Gil y Maria, portant los dos un bagul de regulars dimensions.*)
- GIL Ajúdam fins al portal que allí me 'l posaré á coll. Espèrat. (*Despedintse.*) Jordi; ab lo que siga útil... (*Allargant la má.*)
- JORDI (*Dessesperat.*) Oh!... nó! no 'm matéu!...
- GIL } Com!...
- MARÍA } (Casi 'm fá llástima...)
- MAR. } Ah!... No puch... M' aufego... (*Cau en lo silló, apoyant sòn cap entre las mans.*)
- JORDI } Jordi!... (*Acudint en sòn auxili.*)
- MARÍA } Pero, á que vè tot aixó...
- GIL } Que 'l sèu amich, D. Andréu de Juliá, li ha pescat quaranta' mil duros y se 'ls emporta camí d' Amèrica.
- MAR. } Quan me va robar los sis mil, va fugir á Fransa.
- CAPÓ } Que 't servexi d' escarment...
- GIL } (*Alsant lo cap.*) Gil... María... Sols mereixo de vosaltres lo despreci...
- JORDI } Oh! nó...
- MARÍA } ¡Treya de ma casa á qui 'm protegí en ma misèria, y adquirida una fortuna, fins procuraba defensá 'ls mèus interessos!... Jo hagüès escoltat tos consells... Ab ingratituds pagaba 'ls tèus favors...
- GIL } Home! Recórdat que fins lo Sultán coneixía á n' aquell pájaro...
- JORDI } No 'm deixéu sol, per Deu... perdonéume...

- MARÍA Ab tot cor!
GIL Y ab tota l' ànima, y...
JORDI (*Colocat entre Gil y Maria.*) Marìa, considero que may puch ser tan digne de tú com en Gil... Respecto 'l vostre amor... caséu-vos. Si bè de tot lo mèu, desd' avuy en disposaréu, vull qu' un Notari immediatament assegurí lo tèu dot. Estich decidit á obrar com debía.
- MAR. Gracias á tots los Sants y Santas! Lo mèu amo sempre deya...
- JORDI No 's cansi, vejám si ho encerto: Malahit siga 'l diner, que fá tornar dolent al bó y desperta en lo cor malas passions que 'ns creyam no tenirlas.
- GIL Pero, quan proporciona treball, aixuga llágrimas y dona la felicitat á dos sers que s' estiman, benehit siga LO DINER. (*Mariano demostra ab lo cap y acció, que efectivament era lo que deya D. Ricardo*)

TELÓ

OBRAS DRAMÁTICAS DE D. JOSEPH MARIA POUS

- ¡Viva 'l divorci!* Comedia catalana en quatre actes.
Indicis. Comedia catalana en un acte.
¡Tot per las donas! Comedia catalana en un acte.
Un músich de Regiment. (*Per una solfa*). Sarsuela catalana.
¡Mala nit!... Comedia catalana en un acte.
Madame Lill. Sarsuela castellana en tres actes.
Lo patró Aranya. Comedia catalana en un acte.
¡Ignoscents! Comedia catalana en un acte.
Seguros matrimoniales. Sarsuela catalana en tres actes.
La perla de Getafe. Sarsuela castellana en un acte.
La Chiva. Parodia política de la opereta de Offembach *La Diva*.
Vico y Calvo. Apropòsit bilingüe-plágio-plástich.
Com á cal sogre. Comedia catalana en un acte.
Marit bis. Comedia catalana en un acte.
Un marido á línea corta ó tres cabezas para un sombrero. Sarsuela castellana en un acte.
De Pelagalls á Barcelona. Monólech catalá, viatge-cómich.
Tres pierrots. (*Escenas de Carnaval*). Comedia castell.^a, un acte.
Lo Polissón. Comedia catalana en un acte.
Un dinar á Miramar. Comedia catalana en un acte.
Primer de Maig. Monólech cómich.
Barcelona de nit. Monólech cómich-lírich.
Las reformas. Revista en un acte, un prólech y cinch cuadros.
Gobernador, 4 bis. Comedia catalana en un acte.
Un profesor de piano. Sarsuela castellana en un acte.
Juana de Arco. Monólech dramátich histórich.
El gorro de Fermín. Sarsuela castellana en un acte.
Los aucellets. Comedia catalana en tres actes.
Fet y pastat. Comedia catalana en un acte.
Los españoles en Africa. Epissodi en un acte y sis cuadros. (1)
Tres per una. Sarsuela catalana en un acte.
Una dona y un Deu. Comedia catalana en un acte.
¡Lo diner...! Comedia catalana en tres actes.

PRÓXIMAS Á ESTRENARSE

- Los Encants de Sant Antoni.* Saynete en un acte.
De Madrit á Suíza. Comedia castellana en tres actes.
Los bandidos de la Sawana. Sarsuela castellana en tres actes y deu cuadros de gran aparato.
¡Ja estém solst!... Comedia catalana en un acte.
Lo senyor paga... Sarsuela catalana en un acte.
La perla de Leganés. Sarsuela castellana en un acte.
¡Champagne! Sarsuela castellana en un acte.
Roda 'l mon... Comedia catalana en cinch actes.
De Barcelona á San Sebastián. Comedia catal.^a en 4 actes. (2)
1894 y l' any 2000. Revista de espectacle en sis cuadros.
Tres personas distintas... Comedia castellana en dos actes. (3)
La Verbena de Sant Pere. Sarsuela en un acte.
El tigre de Montañán. Drama castellá en sis actes.
L' Hipnotisme. Diálech humorístich.
La familia Casas en la font del Fero. Saynete en un acte.
Las aguas de Panticosa. Sarsuela castellana en un acte.
Quinze días á París. Comedia catalana en quatre actes.

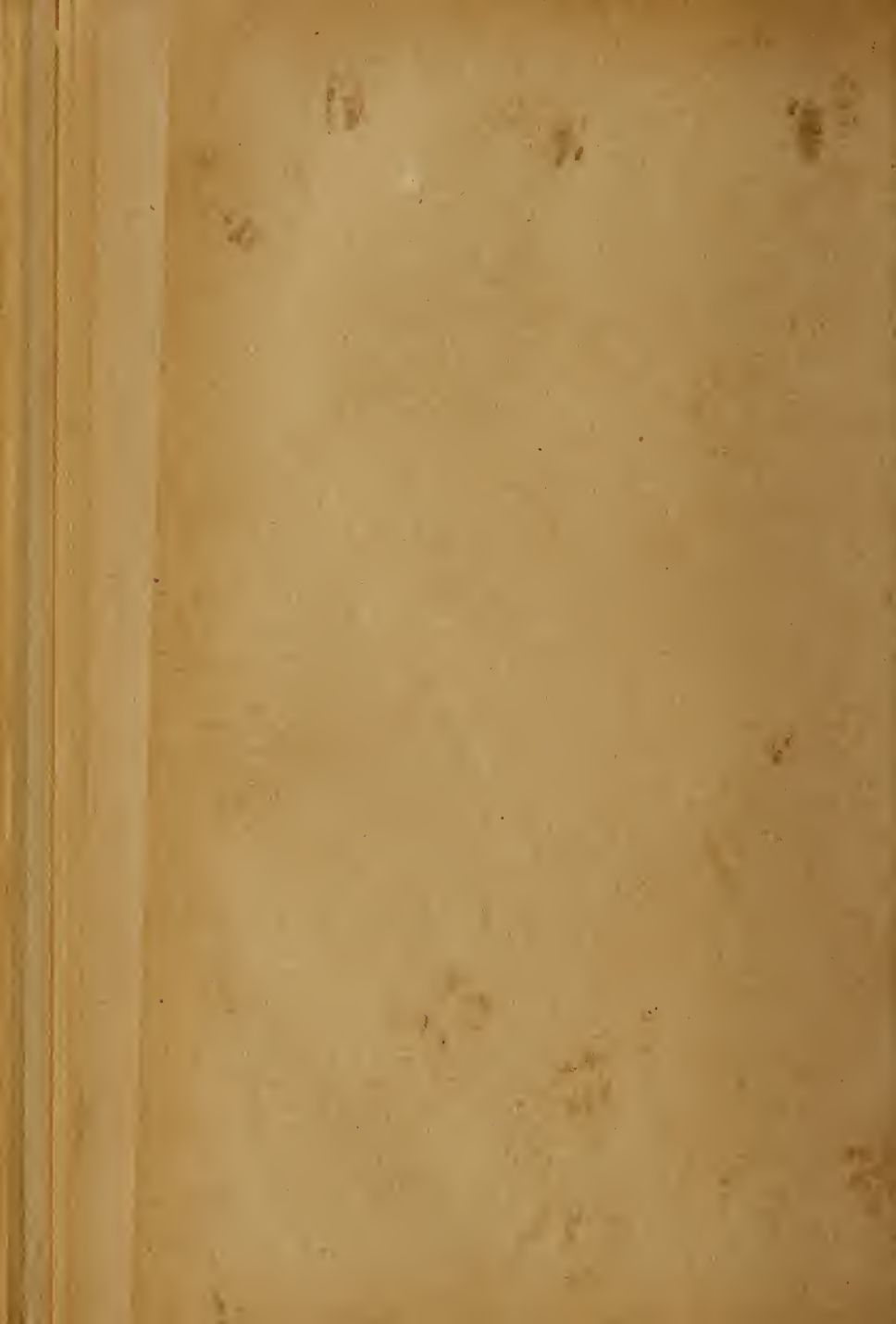
EN PREMPSA

- Lo patró Aranya.* Comedia en un acte, 3.ª edició.
De Pelagalls á Barcelona. Monólech viatge-cómich, 5.ª edició.
¡Mala nit!... Comedia en un acte, 3.ª edició.
¡Viva 'l divorci! Comedia en quatre actes, 2.ª edició.

(1) En colaboració ab D. J. O. Molgosa.

(2) En colaboració ab D. Joaquim Ayné y Rabell.

(3) En colaboració ab D. Fernando Guerra.

LO TEATRO REGIONAL

OBRAS PUBLICADAS

	<u>Ptas.</u>
<i>L' Agulla</i> , drama, 3 actes, Pelay y Briz	2
<i>Sortint del ou</i> , diàlech, Ignasi Iglesias	0'25
<i>Clarís</i> , drama, 3 actes, Conrat Roure	2
<i>Lo Teatro per dins</i> , comedia, 2 actes, Frederich Soler	1'50
<i>Sant Jordi mata l' aranya</i> , comedia, 1 acte, A. Guasch Tombas	1
<i>La dona y la baylerina</i> , comedia, 1 acte, Frederich Soler	1
<i>Pintura fi de sigle</i> , 1 acte, Guasch Tombas y Dalmases Gil	1
<i>Un' altra sogra</i> , comedia, 1 acte, Abelardo Coma	1
<i>Las Joyas de la Roser</i> , drama, 3 actes, Frederich Soler	2
<i>¡Tot per las donas!</i> 1 acte, Joseph M. ^a Pous	1
<i>L' esclau del vici</i> , monòlech, Ignasi Iglesias	0'50
<i>La feyna d' en Jafá</i> , comedia, 1 acte, Ernest Soler de las Casas	1
<i>Los aucellets</i> , comedia, 3 actes, Joseph M. ^a Pous	2
<i>La mosca al nas</i> , comedia, 1 acte, Frederich Soler	1
<i>La firma d' en Rovellat</i> , comedia, 1 acte, Conrat Colomer	1
<i>La tornaboda</i> , comedia, 1 acte, Juliá Carcassó	1
<i>¡Xerraire!</i> Monòlech, Joaquim Montero	0'50
<i>Lo quarto dels mals endressos</i> , 1 acte, Conrat Roure	1
<i>Qui oli remena...</i> Juguet, 1 acte, Pere Reig y Fiol	1
<i>La flor de la montanya</i> , drama, 3 actes, Ramón Bordas	2
<i>Tres personas</i> , juguet, 1 acte, Abelardo Coma	0'50
<i>¡Tor per ella!</i> Comedia, 1 acte, A. Careta y Vidal	1
<i>Per contradicció</i> , comedia, 1 acte, J. Pont y Espasa	0'50
<i>La mort de Nerón</i> , tragedia, 1 acte, Victor Balaguer	0'50
<i>Un músich de regiment</i> , sarsuela, 1 acte, Joseph M. ^a Pous	1
<i>La Dama de Reus</i> , drama, 3 actes, Manuel Rocamora	2
<i>Un rey de pega</i> , monòlech lírich, 1 acte, Enrich Molina	0'50
<i>Dos companys mal avinguts</i> , joguina, 1 acte, F. Godo V. y Rahola	1
<i>La Pescateria</i> , sainete, Mirabent y Mestres	1
<i>La Casamentera</i> , joguina, 1 acte, Conrat Roure	1
<i>Las esposallas de la morta</i> , tragedia, 3 actes, Victor Balaguer	1
<i>Los gelos de la Coloma</i> , parodia, 1 acte, A. Guasch Tombas	1
<i>Un bateig á cops de punys</i> , comedia, 1 acte, Jaume Molgosa	1
<i>Una dona y un Deu</i> , comedia, 1 acte, Joseph M. ^a Pous	1
<i>Si, senyors</i> , monòlech en vers, Joseph Barbany (Pepet del carrí)	0'50
<i>Lucrecia Borgia</i> , joguina, 1 acte, Francisco X. Godo	1
<i>Lo diner</i> , comedia, 3 actes, Joseph M. ^a Pous	2